

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Via F. Filzi 10/I., Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II - Poštni predal (casella postale)
Trst 431. — Pošt. čekovni račun: Trst, št. 11/6464
Poštnina plačana v gotovini

NOVI LIST

Posamezna št. 40.— Lir
N A R O C N I N A:
trimesečna lir 325 - polletna lir
600 - letna lir 1100. — Za ino-
zemstvo: trimesečna lir 500 - pol-
letna lir 1000 - letna lir 2000.
O g l a s i p o d o g o v o r u
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 97

TRST, ČETRTEK 29. MARCA 1956, GORICA

LET. V

PO VOLITVAH V USTAVODAJNO SKUPŠČINO V TUNIZIJI

Prebujenje in vstajenje tlačanih narodov

Habib Burgiba in Salah Ben Jusef - Kolonializem nosi v sebi klice razpada

V nedeljo si je prebivalstvo Tunizije prvič v zgodovini izvolilo svoj parlament, ki se bo sestel 8. aprila ter svobodno sklepal o bodoči obliki nove neodvisne države.

Pri volitvah sta si stali nasproti v glavnem dve skupini: Narodna fronta Habib Burgibe in Združenje za neodvisnost, demokracijo in napredek, katero podpirajo komunisti in jo vodi v tujino prebegli Salah Ben Jusef.

Borba med tekmečema se je končala s popolno zmago Habib Burgibe. Komunisti

in njih zavezniki so med volitvami zahtevali popolno odcepitev Tunizije od Francije, zahtevali, da je treba vse tuje priseljence izgnati iz dežele, medtem ko se je Habib Burgiba zadovoljil z državno samostojnostjo svoje domačije, v ostalem pa menil, da mora Tunizija ostati še nadalje v tesnih zvezah s Francijo ter z njo prijateljsko sodelovati v politiki in gospodarstvu.

Burgibova misel je v nedeljo na celi črti prodrla. Volitev se je udeležilo nad 80 odstotkov upravičencev, ki so v ogromni ve-

čini podprli Narodno fronto, tako da bo Habib Burgiba popolni gospodar parlamenta. Za komuniste je glasovalo samo nekaj tisoč ljudi.

NEUKROTLJIVA SILA NARODNE MISLI

Habib Burgiba je bil še nedavno tega pripravljen še mnogo bolj popustiti Franciji: junija preteklega leta je bil sklenil v Parizu pogodbo, po kateri naj bi sicer Tunizija postala samostojna država, a priznala Franciji kljub temu pravico, da ohrani v deželi svoje vojaštvo in obdrži diplomatsko zastopstvo Tunizije v inozemstvu.

Dogodki so medtem pogodbo prevrgli: ni preteklo niti 9 mesecev, ko je Burgiba 6. februarja t. l. že lahko zareč od veselja oznanil svetu in svojim rojakom, da bo Tunizija dobila tudi lastno vojsko in lastno diplomacijo.

Kako to, da je bil že po tako kratkem času sklenjen nov sporazum?

Za veliki uspeh se mora Habib zahvaliti najprej svojemu zakletemu sovražniku Salah Ben Jusefu. Ta je razvnel po vsej Tuniziji plamtečo borbo zoper Habib Burgibo, češ da je izdal koristi domačije in se podvrgel Francozom. Oborožene edinice upornikov je Salah poslal sedaj v boj proti novi tunizijski vladi in Burgibovim pristašem.

Ko so v Parizu ugotovili, da narodno čuteče prebivalstvo prehaja v vse večjem številu v Salahov tabor, so se odločili, da popuste raje Burgibi, prijatelju Francozov, kakor Salahu, ki je njihov sovražnik in zaveznik komunistov. Tako je bila februarja podpisana nova pogodba. Isti dan je Burgibov tekmeč Salah zbežal v Tripolitanijsko, sicer bi bil najbrž moral namesto njega bežati Habib.

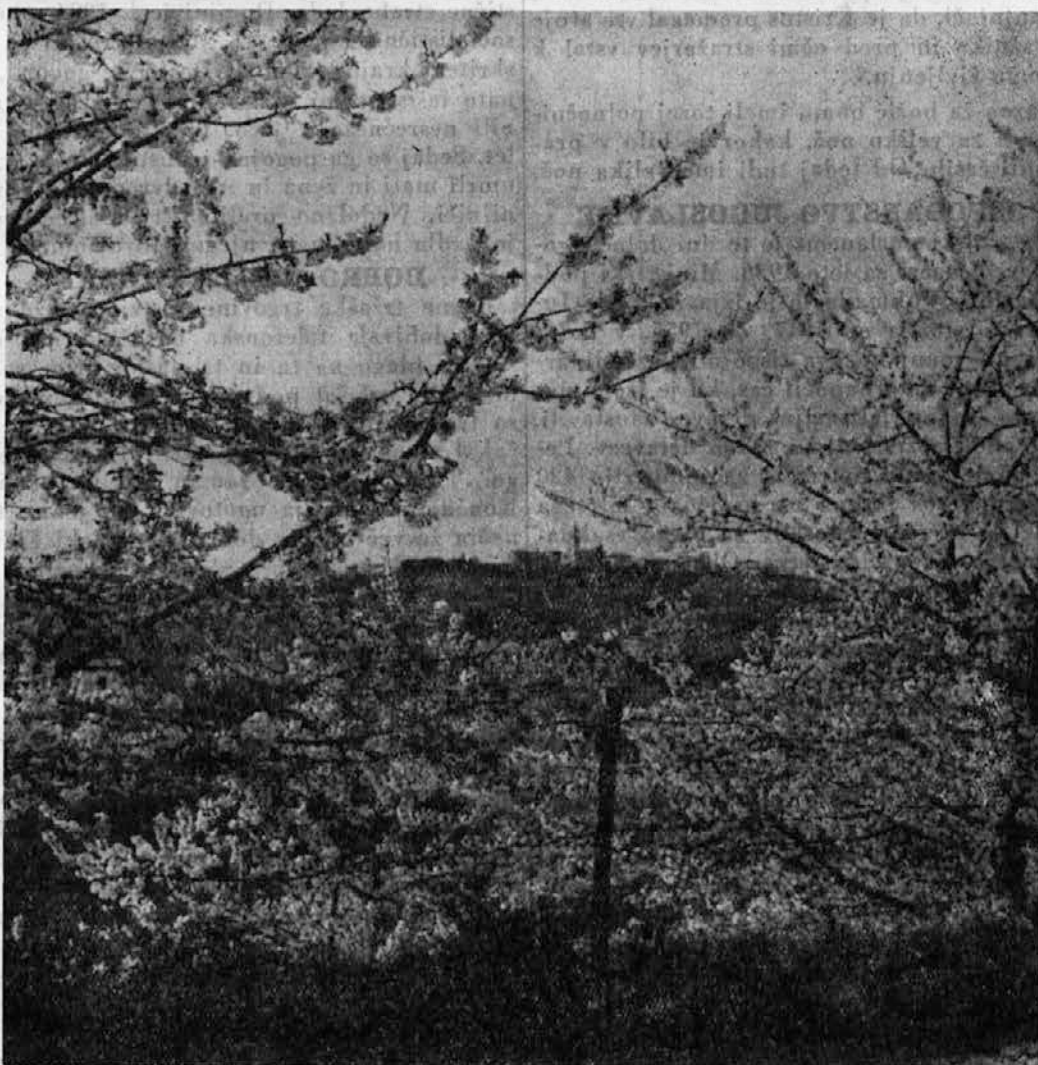
Drugi neprosto voljni pomagač Habib Burgibe je pa bil sultan Maroka Mohamed V., ki se tudi imenuje Ben Jusef in se je po letih izgnanstva vrnil lani spet na svoj prestol. Pri pogajanjih s Francozi je izjavil, da je doba tujega »varuštva nad Marokom minula« in da mora neodvisnost dežele postati »otipljiva stvarnost«. V pogodbi s Parizom je dosegel lastno armado in diplomacijo in s tem popolno državno samostojnost.

ZAKAJ SE RUŠI KOLONIALNO GOSPODSTVO?

Sultan je bil prisiljen to zahtevati, sicer bi bil zabredel v brezizhoden spor s stranko nacionalistov Istiklalom, ki bi ga bili s časom vrgli s prestola. Ti so kar spočetka odklanjali katerakoli pogajanja s Francijo, če

Vsem Slovencem, kjer koli bivajo, posebno zamejskim od Višarij in Matajurja do Soče, Krasa in Jadrana vošči vesele in blagoslovljene velikonočne praznike

NOVI LIST

POMLAD V BRDIH

Foto: M. Doktorič

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

»EDINA PRAVIČNA REŠITEV«

Generalni komisar Palamara je izdal 4 zelo važne odloke. Iz njih sklepamo, da homo 27. maja imeli občinske volitve po istih predpisih kot v italijanski republiki, medtem ko je Palamara bistveno predru- gačil zakon o volitvah v pokrajinsko skup- ščino.

Po postavi, ki velja v Italiji, glavno me- sto pokrajine ne sme imeti v pokrajinskem zboru več kot polovica vseh poslancev, ker pripada druga polovica podeželju. To je bilo določeno zaradi tega, ker so gospodar- ske koristi glavnega mesta pogostoma po- polnoma drugačne kot one ostalega ozem- lja ter se je zdelo zakonodajalcu pravično, da so tudi te koristi primerno zaščitene v pokrajinski upravi.

Dr. Palamara je pa bil mnenja, da to ne sme veljati na Tržaškem. Od 16 poedino izvoljenih poslancev bi po splošnih predpi- sih pritikal Trstu 8, ostalim krajem tudi 8. Palamarov odlok pa pravi, da mora Trst dobiti 14 sedežev v pokrajinskem zboru, vse ostalo ozemlje pa le 2.

To opravičujejo laški nacionalisti takole: ogromna večina prebivalstva živi v Trstu in zato pripada Trstu velika večina pokrajins- kih poslancev. Razlogi so navidezno zelo prepričljivi, toda mi vprašamo dr. Palama- ro, zakaj ne velja isto za vso ostalo državo. Mi se z vso pravico odločno upiramo le temu, da ravnajo z nami drugače kot z vsemi ostalimi deželami pod Italijo. Če smo enaki pri plačevanju davkov, moramo biti enaki tudi v vsem drugem. Mi ne bomo nikoli pri- znali, da smo ljudstvo druge vrste.

Obenem nastane vprašanje, od kod si jemlje Palamara oblast, da na svojo pest spreminja zakone, ki sta jih odobrila po- slanska zbornica in senat. Kako more uni- čiti načelo ustave, po katerem so vsi držav- ljani pred zakonom enaki? Njegov odlok o pokrajinskih volitvah spada pred ustavno sodišče!

Najhujše so seveda kakor vedno prizadeti Slovenci. Na podeželju bosta kot rečeno iz- voljena dva poslanca. V ta namen je ustva- ril dr. Palamara dve volilni okrožji: devin- sko-nabrežinsko in miljsko. K Miljam je priključil Dolino in Bazovico, to se pravi toliko Slovencev, da bodo v okrožju Itali- jani ostali vendarle v večini in le oni zastopa- ni v pokrajinskem zboru.

Skupno z Devinom in Nabrežino bosta volili še Zgonik in Repentabor in pa deli tržaške mestne občine, in sicer: Sv. Križ, Opčine, Kontovel, Prosek, Grljan-Miramar in del Grete, to se pravi tudi mestni kraji, kjer se je v zadnjih 10 letih priselilo toliko Italijanov, da lahko resno ogrožajo izvolitev slovenskega poslanca. Miljam je torej Pala- mari priključil, kolikor je le mogel Slo- vencev, Devinu-Nabrežini pa, kolikor se je dalo Italijanov.

V pokrajinskem zboru bo torej slovensko podeželje imelo kvečjem en edini sedež! Palamarov odlok je zato izrazito protislo- venski, je v kriččem nasprotju s črko in duhom londonskega sporazuma.

Taka je pravica, ki nam jo delijo. Tajnik tukajšnje italijanske katoliške stranke prof.

Romano je izjavil Piccolu, da je Palama- rov odlok »v soglasju z zahtevami Krščan- ske demokracije« in da je to bila »edina res pravična rešitev za našo pokrajino«.

POSARJE IN FRANCIJA

Nemčija in Francija se še vedno pogajata, kako bi uredila položaj obmejne pokrajine Posarja, katerega nemško prebivalstvo odlo- čno zahteva, da bi se spet združilo s svojo ma- tično državo. Francozi so po vojni zasedli deželo zaradi tega, ker ima bogata ležišča premoga, o katerem so menili, da je nujno potreben sosedni francoski industriji jekla in železa.

Sedaj sta se obe vladi v toliko zedinili, da bo za dobo 4 let imelo Posarje skupne carine in skupen denar s Francijo, premog bo pa razdeljevalo posebno oblastvo, ki ga mislijo sporazumno ustanoviti.

Vsa ostala vprašanja so ostala še nerešena. Jasno pa je, da bo posarska dežela prej ali slej priključena Nemčiji.

RES VELIKA NOČ

Letos bo Cerkev prvič vpeljala daljnosež- ne spremembe v obrede velikega tedna. Služba božja velikega petka bo prenešana na popoldne, to je na čas, ko je Kristus umrl za človeštvo na križu. Petek in sobota sta dneva žalosti, javne zabave so prepovedane, zakaj tedaj je Kristus ležal v grobu, zastra- ženem od vojaštva, da njegovi pristaši in učenci ne odnesejo trupla. V noči od sobote na nedeljo se obhaja v cerkvah maša in po polnoči zabučijo preko mest in vasi zvonovi, oznanjujoči, da je Kristus premagal vse svoje sovražnike in pred očmi stražarjev vstal k novemu življenju.

Razen za božič bomo imeli torej polnočni- co tudi za veliko noč, kakor je bilo v pra- davnih časih. Od tedaj tudi ime velika noč.

GOSPODARSTVO JUGOSLAVIJE

Beograjski parlament je te dni določil go- spodarski načrt za leto 1956. Ministrski pod- predsednik Vukmanovič je izjavil, da je Ju- goslavija vložila od 1947. do 1955. v indu- strijo nič manj ko dva tisoč milijard dinar-jev in da je zato napočil čas, ko je treba na- daljnjo industrializacijo države zaustaviti, da se zboljša življenjska raven delavcev. Le- ta 1955 je vlada potrošila za industrijo 420 milijard, letos jih pa bo le 346 in od tega pojde 15 in pol odstotkov za blago vsakda- nje potrošnje prebivalstva. Obenem bo vla- da uporabila več denarja kot lani za razvoj poljedelstva, kajti Jugoslavija je na žalost še vedno prisiljena uvažati hrano iz inozem- stva.

RAZOROŽEVANJE

Andrej Gromiko je v imenu Sovjetske zve- ze predložil Združenim narodom nov načrt o splošnem razoroževanju. Najvažnejše je pri tem to, da je moskovska vlada upošte- vala v svojem predlogu prvič Eisenhower- jevo zahtevo, naj se razoroževanje nadzoru- je tudi iz zraka, ter da se je tudi v drugih točkah znatno približala zapadnjakom.

Katerokoli zblíževanje med vzhodnim in zahodnim svetom je treba le pozdraviti, za- kaj vse dotlej dokler bo trajala sedanja div- ja tekma velesil v oboroževanju, človeštvo ne bo moglo mirno spati.

OTOK MALTA

Angleška vlada je sklenila, da sprejme južno od Sicilije ležeči otok Malto v sklop Velike Britanije. Tamkajšnje prebivalstvo naj bi imelo v londonskem parlamentu 3 poslance. Ministrski predsednik Eden je stavil samo en pogoj: ljudstvo se mora v ponovnih svobodnih volitvah z večino gla- sov samo za to odločiti. O položaju in pra- vicah katoliške Cerkve naj bi tudi v bodoče sklepala Malta sama in ne Velika Britanija.

OBTOK DENARJA

Italijanska državna banka sporoča, da je 29. februarja vzela iz prometa približno 18 milijard lir, tako da je obtok denarja padel od okroglo 1547 milijard na 1528. Lani so ob istem času zmanjšali obtok samo za nekaj nad 8 in pol milijarde. To delajo, da bi ču- vali vrednost lire. Čim več namreč tiskajo bankovcev, tem manjša je kupna moč de- narja in tem bolj draginja narašča.

DEŽUJEJO MILIJONI

V vasi Collemezzano pri Livornu preživlja 59-letni Baldini svojo številno družino s tem, da obdeluje kot polovičar zemljo nekega ve- leposestnika.

Njegovo življenje je bilo vedno trdo, ker je moral skrbeti za 4 sinove in hčer. Sedaj se mu je pa naenkrat zasmejala sreča. Oni dan je igral za 20 lir na loterijo in glej, zadel je nepričakovani stotilijonski dobitok! Dru- žina kar ni hotela verjeti. Baldini in sin sta skočila na kolo in hitela v mesto pogledat, ali je resnica. Izjavil je, da si hoče kupiti pose- stvo ter naprej obdelovati zemljo.

IZ TEMNIH DNI

Ko beremo, da so te dni spustili iz ječe Ameriga Duminija, se spet spomnimo faši- stične strahovlade. Dumini je l. 1924 umoril socialističnega poslanca Matteottija in ga na skritem kraju pokopal. Da bi ne govoril, so nato fašisti sami, ki so umor ukazali, vtak- nili nesrečneža v ječo, kjer je presedel 17 let. Sedaj so ga pogojno izpustili, ker sta mu umrli mati in žena in ima dva otroka v bol- nišnici. Nedolžno prelita kri Matteottijeve je padla nanj in na njegovo družino.

DOBRO JO JE IZTUHTAL

Razne tržaške trgovine jestvin so že več časa dobivale telefonska naročila, naj do- stavijo blago na ta in ta naslov. Ker se je naročnik oglašal pod imeni bogatih rodbin, so trgovci brž postregli. V veži palač je že čakal sluga, ki je sprejemal prineseno bla- go. Trgovci so pa zaman čakali plačila. Končno je policija ugotovila, da je na tak način že več tednov dobro jedel neki Flavio Landi iz Mussolinijeve domovine Forlija.

ŠTUDENTOVSKA

Prvi dan spomladi so študentje lepo za- godli oblastvom v mestu San Gimignano. Sporočili so, da si pride skupina egiptovskih strokovnjakov ogledat šole in mestne naprave. Župan in svetovalci so sprejeli mile goste z vsemi častmi. Na slovesni pojedini so bili go- vori tudi v arabščini in župan je napival ve- dno večjemu napredku egiptovske republike, ko je eden izmed »Egipčanov« — preobleče- ni županov sin — naenkrat izbruhnil v smeh in odkril potegavščino. — Pojedino so kar nadaljevali.

DEŽELA JEZER

Ob Baltičkem morju se razprostira republi- ka Finska. Ta dežela ima 65.000 jezer različ- ne velikosti. Skupno merijo 45.000 kvadrat- nih kilometrov.

Prebujenje in vstajenje tlačanih narodov

Nadaljevanje s 1. strani

prej ne prizna brez vseh pridržkov in pogojev državne neodvisnosti Maroka. Ako Francija tega ne sprejme — so izjavili — pojdejo kruti in krvavi boji v Maroku neusmiljeno naprej.

V trenutku ko je Francija popustila sultanu Mohamedu V., je seveda morala iste pravice priznati tudi Habibu Burgibi in Tuniziji.

Dejstvo je, da se prekomorsko gospodstvo Francije v severni Afriki maja v svojih temeljih. Maroko in Tunizija sta postali za vedno nepreklicno neodvisni in sedaj je na vrsti že Alžerija, ki leži med obema deželama.

V tej deželi sede Francozi od l. 1830. to je že 126 let, in so se čutili v njej tako varne, da niso več videli v njej kolonije, temveč sestavni del francoske matične države. Sedaj sestavni del francoske matične države. Sedaj sestavni del francoske matične države. Sedaj sestavni del francoske matične države.

Ljudje se sprašujejo, iz katerih vzrokov se jim prebivalstvo severne Afrike, ki je toliko časa živelo pokojno pod Francozi, sedaj tako obupno punta.

Vprašanje je tembolj upravičeno, ker francoski kolonialisti tem deželam niso prinesli le bede in izkoriščanja, marveč tudi marsikaj dobrega. V zasedenih krajih so odstranili suženjstvo, zatrli neprestane borbe med sprtimi plemeni, zidali ceste in železnice, odpirali rudnike, ustanavljali šole in bolnišnice, se bojevali uspešno proti kužnim boleznim in odpravili strašno visoko umrljivost otrok, skratka prinesli so tem narodom sodobno omiko.

Zakaj se ti navzlic temu upirajo in kako to, da se belci iz teh dežel danes polagoma umikajo?

MORALNI IN GOSPODARSKI VZROKI

Glavni vzrok je v tem, da nosi vsako kolonialno gospodstvo že od samega začetka v sebi klice svojega bodočega razpadanja. S tem da so Evropejci seznanjali prekomorska ljudstva s prvinami zapadne kulture, širili med njimi pismenost ter vabili njihove darovite sinove na svoje visoke šole, so nehote sami izpodkopavali temelje svojega političnega gospodstva.

Mladi temnopolti izobraženci so se namreč na zapadu navzeli idej svobode in demokracije, postali so samozavestni ter s časom zahtevali za svoje ljudstvo iste pravice, kot jih ima vladajoči narod. Zaostala plemena so se polagoma spreminjala v narodno zavedna ljudstva, ki hočejo gospodariti na svoji zemlji.

Poleg teh moralnih govore proti kolonialnemu političnemu redu v Afriki tudi izrazito gospodarski razlogi. Dokler je bilo tamkajšnje prebivalstvo še maloštevilno in redko naseljeno, mu je Francija z lahkoto vladala; prekomorske posesti so ji prinašale gospodarske dobičke. Toda v zadnjem pokolenju se je prebivalstvo severne Afrike podvojilo. Še prav posebno značilne so razmere v Alžeriji. Francija je vodila tu tako uspešen boj proti umrljivosti, da se je v zad-

njih 25 letih število prebivalcev kar podesetorilo. Nobeno ljudstvo v Evropi se danes tako hitro ne množi kot Alžirci: 8 milijonov ondotnih Arabcev ima vsako leto nič manj kot 250 tisoč duš naravnega prirastka.

Kdo naj preskrbi tem množicam potrebni vsakdanji kruh? Preskrbeti bi ga morala Francija, a to presega že danes njene gospodarske moči. Poseben parlamentarni odbor je nedavno tega objavil v Parizu poročilo, iz katerega izhaja, da bi Francija, če bi hotela izboljšati življenjske razmere ondotnega prebivalstva le za 3 odstotke, morala vložiti v nova alžirska podjetja letno 400 milijard frankov!

Od kod naj Francija ta denar vzame? Ker ga nima kje vzeti, živi od 8 milijonov tamkajšnjih muslimanov okoli 5 milijonov v nečloveško bednih razmerah: njihov dohodek znaša letno le okrog 20 tisoč frankov. Sliši se neverjetno, a tako piše uradno francosko poročilo.

Gladujoče množice mislijo, da je tega kriva Francija, in zato se ji puntajo ter zahtevajo popolno neodvisnost.

KAKO SE BO TO KONČALO?

Francija ni revna dežela ter bi v Ameriki morda našla primerna posojila za Alžerijo in ostalo severno Afriko. Zato hočeta Habib Burgiba in Mohamed V. ostati tudi za

NA SVOBODI

Na Madžarskem so spustili iz zaporov ostrogoškega nadškofa Jožefa Grocsza. Cerkevne kneze so leta 1951 obsodili na 15 let ječe, češ da je veržil s tujo valuto in hotel vreči komunistično vladavino. To so bile takrat običajne obtožbe, katerim niso verjeli niti sami sodniki.

DOBRI OTROCI

V furlanski vasi Fratta di Magnago se je primeril zelo ganljiv dogodek. Bratec in sestra iz bližnjega gorskega naselja sta postala žrtvi nesrečnih družinskih razmer: zaradi neprestanih preprirov sta šla njun oče in mati vsak po svoji poti ter pustila otroka sama brez hrane in kuriva v razpadli bajti. Ko so sošolci to zvedeli, so nabrali po vasi 13 tisoč lir, nakupili živeža in ga nesli zapuščeni otrokoma.

KROJAČ PO MERI

Ameriški krojač Izak Salomon je bil zelo prebrisan mož. Svojim odjemalcem je jemal mero za obleko, potem jo pa naročil že izgotovljeno v trgovini, jo nekoliko prikrojil in vtaknil razliko v žep. S tem si je nakopičil lepe prihranke. Pred kratkim je pa zagrešil malo neprevidnost, da je pozabil odšiti od jope znamko tovarne in sleparija je prišla na dan. Sedaj o tem globoko razmišlja v »kehi«.

bodočnost v tesni prijateljski zvezi s Francijo. Onadva in drugi trezni muslimanski voditelji se zavedajo, da bi utegnili biti za njih narode prava nesreča, če bi se Francozi kar čez noč umaknili iz Afrike.

Brez pomoči izkušene in bogate Francije bi se utegnil gospodarski položaj njihovih dežel še znatno poslabšati in severna Afrika bi mogla pasti v še večje zmede in homatije. Toda v Parizu so postali državniki zelo previdni: čemu naj vlagamo v severno Afriko stotine in tisoče milijard — si pravijo — če nismo gotovi, da bomo tam ostali? Ogromnih bogastev, ki jih vložimo v ondotna podjetja, ne moremo več umakniti ter ostanejo v posesti upornih mohamedancev, če bi morali mi zapustiti njih dežele. Ali ni bolj pametno, da uporabimo ta denar za gospodarski napredek in razvoj Francije same?

Kolonialno gospodstvo v prekomorju ni torej več tako dobičkonosno, kot je bilo nekoč, temveč zahteva od zapadnih velesil vse večje denarne žrtve. Zgubilo je potemtakem svojo nekdanjo privlačnost in to je eden izmed razlogov, zakaj se mu zapad v vse večjo lahkoto prostovoljno odreka.

Te gospodarske okoliščine so tudi vzrok, da kolonialni sistem v vsem svetu propada. Zgodovinski razvoj, ki smo ga označili, je k sreči obenem v popolnem soglasju s pravico narodov, da se otresejo tuje nadvlade na lastni zemlji ter postanejo gospodarji svoje usode in bodočnosti.

CELO V POSTELJO

Na Cipru se grški uporniki poslužujejo v boju proti Angležem vseh mogočih sredstev. Guverner Harding je razpisal visoko nagrado 5000 funtov za vsakega člana tajnih organizacij, če ga kdo izda oblastvom. Vse zaman! Pred kratkim so uporniki položili bombo celo pod žimnico samega guvernerja, ki se pa na srečo ni razpočila, medtem ko je Harding na njej spal. General niti v svoji postelji ni več varen.

ZELO HITRO POPRAVLJA

Pred kratkim se je vrnil v London neki misijonar, ki je l. 1951 odpotoval v Afriko, a pri tem pozabil, da je pustil pri znanu urarju svojo uro v popravilo. Sedaj je stopil k njemu, da jo dvigne. Mož mu je odgovoril, da manjka še malenkost, pa bo popravilo končano.

Prekmurski pirhi

Dopisi v Tržaškem

SV. M. MAGDALENA SPODNJA

Uradni list generalnega vladnega komisarata je 15. t. m. objavil obvestilo, da je Ustanova industrijskega pristanišča razlastila nadaljnjih 33.860 kv. m. zemljišča pri Sv. M. Magdaleni Spodnji in Domju. Kljub ogorčenim protestom prizadetih lastnikov, ki so povečini madžarji, se oblastva torej poslužujejo starega pravnega postopka. Zemljišče razlastijo, češ da bo služilo splošni koristi, čeprav danes vemo, da na njem ne bodo gradili tovarn ali postavili novih industrijskih zgradb, temveč zidali stanovanjske hiše. Vanje naj bi se naselili delavci, ki bodo zaposleni v bodočih novih podjetjih.

V listu smo že napisali, da je vsaka nova razlastitev neupravičena ali kvečjemu preuranjena, ker Ustanova industrijskega pristanišča ni doslej še izkoristila niti tistega ogromnega zemljišča, ki ga je bila razlastila že pred leti. Dodali bi še, da je misel na novo delavsko naselje vsekakor preuranjena, saj je obče znano, da celo današnja industrijska podjetja životarijo, kaj šele, da bi nudila dovolj kruha tistemu ogromnemu številu delavcev, ki jih nameravajo semkaj naseliti.

Zato je več ko opravičen sum, da ne gre pri tej stvari za gospodarski razvoj našega ozemlja, temveč za preračunano raznarodovalni načrt, ki ne dela časti tukajšnjim oblastvom.

Za razlaščenca zemljišča ponuja Ustanova 300 lir za kv. m. Naj ponovno poudarimo, da se ne strinjamo niti s ceno niti s postopkom, ker vemo, da gre tu za navadno špekulacijo, ki bi poddržavni ustanovi ne smela biti dovoljena.

Saj bo Ustanova razlaščenca zemljo, ki jo danes plačuje kmetom po 300 lir za kv. m., le nekoliko uredila in kasneje prodala različnim podjetjem po znatno višjih cenah.

Če že potrebujejo to zemljo, bi bilo brez dvoma bolj pravično, da se podjetja sama pogajajo naravnost s kmeti, saj je posredovanje Ustanove nepotrebno!

Pri zadevi bi brezpogojno moralo obveljati načelo, da se razlaščenim kmetom omogoči nakup novega zemljišča ali pa da se jim zagotovi stalno delo v novih tovarnah. Prav bi bilo, da o tem življenjsko važnem vprašanju spregovore tudi naši svetovalci v mestnem svetu.

DOLINA

Smrtna kosa je pretekli teden pri nas ponovno žela. To pot je posekala nit življenja 53-letnemu gospodu Furlanu Vincencu. Pokojnik je dolgo vrsto let delal v škedenjski Ilvi, dokler ga ni neozdravljiva bolezen priklenila k postelji. Nekaj časa se je zdravil v tržaški bolnici, domov pa je prišel, ko so zdravniki spoznali, da je vsako zdravljenje brezuspešno. Pogreb je bil pretekli petek in se ga je udeležilo veliko domačinov. Med sprevodom je vaška godba igrala žalostinke. Pokojnik zapušča ženo in še neprekrbljeno hčerko. Užaloščeni vdovi in ostalim sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Ni dolgo od tega, ko so govorili, da se bo filobusna proga podaljšala do Boljunca in Doline. Tudi občinska uprava je baje ukrenila vse potrebno, da bi bilo naši veliki želji ustrezno. Sedaj pa je naenkrat vse utihnilo, kar nas je seveda zaskrbelo. Upamo, da ta

zadeva ne bo ostala le pri obljubah in načrtih, temveč bo čimprej uresničena. Bližina mesta namreč ne dopušča, da bi se nadalje uporabljali avtobuse, ki niso praktični in so poleg tega zelo dragi. Krajevna oblastva zato prosimo, naj zastavijo vse sile, da se to važno vprašanje zadovoljivo reši.

SV. KRIŽ

Nekoč so se mnoge kriške družine bavile z ribolovom in od tega tudi kolikor toliko dostojno živele. Danes ni več tako. Naši ljudje so se raje zatekli v industrijo, kjer zaslužek ni odvisen od sreče in trenutne tržne cene rib. So morda grešili? Težko je na to vprašanje odgovoriti. Mnenja smo pa, da bi moderno urejeno ribištvo znalo prinašati našim ljudem večje in boljše zaslužke (kakor sedanje delo v industriji).

Od slavne kriške ribiške preteklosti je danes le malo ostalo. Imamo štiri velike ladje za lov na tune, ki se prične v začetku avgusta, eno motorno ladjo ter več ribiških čolnov na vesla. Zdi se nam, da bi se tudi mladina morala malo več zanimati za ribiški poklic, saj morje nudi človeku veselje in zaslužek.

Sedaj dokončujejo notranja dela v naši novi šoli. Pravijo, da bo poslopje poleti popolnoma izgotovljeno. Vroč si želimo, da bi to odgovarjalo resnici, saj naši učenci res potrebujejo lepe in primerne prostore, ki ustrezajo vsem zahtevam sodobnega šolstva.

MAVHINJE

Preteklo nedeljo se je v Mavhinjah zaključil misijon, ki je trajal sedem dni. Zadnja slična verska pobožnost je bila leta 1891 in je zato razumljivo, da je pred pričetkom nove vladalo precejšnje pričakovanje in dobršna mera radovednosti. Ves teden smo v cerkvi imeli različne govore, ki jih je z večjo roko vodil g. Vidmar. Veliko zanimanje je vzbudilo predvsem predavanje s skioptičnimi slikami o spovedi. V nedeljo je bila slovesna procesija po vasi, ki so se je udeležili mnogi verniki iz vseh vasi naše fare. Hvalični smo naši duhovščini, ki nam je dala priliko, da smo se utrdili v veri svojih očetov, saj nam je prav ta vera pomagala prebroditi marsikatero življenjsko težavo.

Cesta za Vižovlje je zares v obupnem stanju in je zato nujno potrebno, da jo čimprej popravijo in asfaltirajo. Pomlad je tu in pričakujemo, da prično z deli. Kljub temu bi pa bilo zelo koristno, če bi sedaj zasilno zapolnili jame z gramozom in odstranili kamenje, ki tako obupno štrli s ceste.

ŠEMPOLAJ

Prav je, da po dolgem času zopet kaj bremo v Novem listu o naši vasi. Posebnih novic sicer ni. Huda zima je preprečila vsako delo na polju. Z vodovodom imamo sitnosti, ker so cevi zaradi zamrznjene vode popoka-

le. Okvare sedaj popravljajo, a dotok vode ni še normalen. Zanimivo je tudi, da žarnice, ki so postavljene za javno razsvetljavo, ne svetijo ponoči, ampak podnevi. Zares narobe svet! In to gre naprej že precej časa. Zato je že skrajni čas, da se električna družba za stvar pobriga in jo uredi.

Svoj čas so veliko govorili, da nam v Šempolaj napeljejo telefon, toda do zdaj ne vidimo ničesar. Upamo pa, da bo ta obljuba kdaj izpolnjena.

Potrebno je tudi, da nekaj napišemo o naši javni kopalnici. Prvotno je bila občinstvu na razpolago ob sobotah in nedeljah. Ker pa se je je posluževalo premajhno število ljudi, so sobotno službo ukinili in je kopalnica sedaj na razpolago le ob nedeljah, pa še ta dan ni preveč obiskovana. Kvečjemu se je poslužilo okoli 20 oseb. Ali ljudje res ne razumejo pomena te prepotrebne javne naprave?

ŠE O IGRALNICI

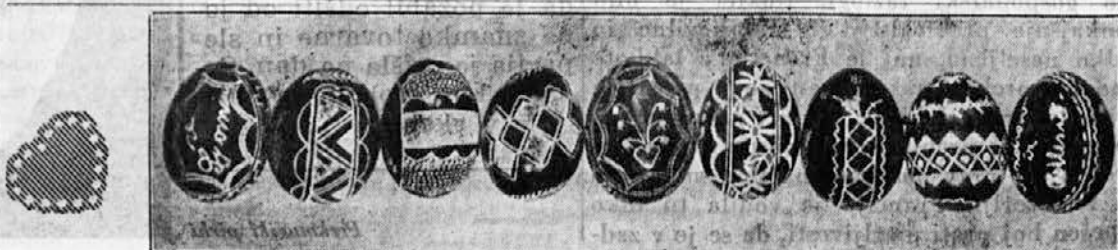
Pretekli teden je župan Terčon sklical seštevane občinskih svetovalcev, predstavnikov vseh političnih skupin, ki so zastopane v nabrežinskem občinskem svetu. Na seji so razpravljali, ali naj se izda dovoljenje neki družbi, ki namerava ustanoviti v Sosljanu igralnico. Če se ne motimo, je to že četrta družba, ki je nabrežinsko občino zaprosila za dovoljenje, da sme zgraditi v naši vasi igralnico. Čeprav je generalni komisar odločno zavrnil sleherno misel na igralnico tako v Sosljanu kakor kjerkoli na Tržaškem, se od časa do časa pojavljajo ljudje ter se vedejo, kakor da imajo dovoljenje že v žepu. Novi list je že pred dobrim letom s tehtnimi razlogi odločno zavrnil gradnjo igralnice ter med drugim napisal, da gmotna korist, ki si jo v prid občine obetajo nekateri odborniki, še zdaleč ne odtehta vsega moralnega gorja, ki bi jo igralnica povzročila našim družinam. Teža prepričanja so vsi naši dobro misleči in trezni ljudje in bi ga tudi naši svetovalci morali upoštevati.

Zadnji prosilci nameravajo ustanoviti igralnico v hotelu, ki je last devinskega princa. Baj se tudi ta gospod zanjo navdušuje, kar se nekam čudno vidi in sliši.

Svetovalci niso na seji baje ničesar sklenili. Upamo, da bo tudi med njimi končno zmaga zdrava pamet, saj se vprašanja tujkega prometa lahko lotimo z drugimi, bolj šimi ter dostojnejšimi prijemi, kakor je igralnica. Vsekakor bi bilo prav, da o tej zadevi spregovori na javni seji naš občinski svet. Sosljančan.

PRIJAVITE SVOJE DOHODKE!

V soboto, 31. marca, zapade rok, v katerem morajo davkoplačevalci prijaviti dohodke za leto 1955. Tržaški davčni urad sporoča, da sprejema prijave vsak dan med uradnimi urami. V soboto pa bo urad izjemoma odprt do 20. ure. Našim ljudem priporočamo, naj ne čakajo do zadnjega dne, ker je navadno v zadnjih dneh velik naval. Izpolnjene obrazce lahko pošljete na pristojni urad tudi po pošti s priporočenim pismom.

Dopisi iz Goriške

ZBOROVANJE DEŽELNEGA SVETA

Goriški deželni svet je preteklo soboto najprej rešil nekatera tekoča vprašanja. Sklenil je najeti 70 milijonov in 200 tisoč lir posojila za kritje primanjkljajev, ki znašajo 140 milijonov. Polovico tega bo krila država. Svetovalci so nato odobrili izdatek 4 milijonov za vzdrževanje deželnih cest. Za gradbeni material bodo razpisali javno dražbo. Nadalje je deželni svet še odobril ukrepe, ki se tičejo plač učnega osebja v deželni gluhonemnici. Te plače bodo odslej izenačene s tistimi, ki jih prejema učitelji in didaktični ravnatelji.

Končno je nastala živa razprava o gospodarskem položaju učitelje otroških vrtec ONAIR. Trajala je kar tri ure. Ta ustanova upravlja na Goriškem 34 otroških vrtec z 51 oddelki, pod njo spadajo tudi vsi slovenski vrtec na deželi. Vrtnarice so plačane za eno tretjino manj kot tiste, ki jih plačuje mestna uprava.

Ko je svetovalec dr. Sambo (krščanski demokrat) precej ostro napadel upravo O. N. A. I. R., ker ni odgovorila na trikratno zahtevo sindikata učiteljev, da se gospodarsko stanje hudo prizadetega učnega osebja primerno uredi, je prišlo v dvorani do tako živahnih vzklikov, s katerimi je občinstvo želelo pohvaliti govornika, da je bil deželni predsednik prisiljen prekiniti sejo in odstraniti občinstvo iz dvorane.

Ob koncu je bil soglasno sprejet predlog dr. Culota, v katerem se pozivata poslanska zbornica in senat, da čimprej uzakonita vladni predlog, po katerem se ONAIR-u nakaže 80 milijonov lir državne podpore. Le tako bo ta ustanova mogla ugoditi opravičnim zahtevam učnega osebja.

V razpravo so posegli razni deželni svetovalci, med njimi tudi g. Rudi Bratuž, ki je popolnoma pravilno poudaril, da je pri nas ONAIR ustanovljena zgolj v raznarodovalne namene. Prilike so se pa spremenile in vlada nima namena očitno podpirati raznarodovalne smeri te ustanove. Zato bi bilo najbolj pametno, da se otroški vrtec podredijo upravi šolskega skrbništva, kakor mu je podrejeno vse ostalo šolstvo. To bi bila tudi za vrtnarice najboljša rešitev.

PODGORA

Pred kratkim smo poročali, da se je v novi tovarni tukajšnje predilnice za izdelovanje »rayona« dogodilo že nekaj precej težkih nesreč. V preteklem tednu sta bili zopet dve. S kislino sta se dva delavca opekla na očeh. Dosedanje število poškodovancev je tako zraslo na sedem.

Z novo tovarno je zelo nezadovoljno vse podgorsko prebivalstvo, zlasti tisto, ki živi v njeni bližini. Po vsej okolici se namreč širi neznosen smrad, ki je tudi izredno škodljiv za zdravje.

Vse kaže, da varnostne in čistilne naprave ne odgovarjajo dovolj zakonitim predpisom. Že zadnjič smo pozvali zdravstvena oblastva, naj izvršijo strog pregled na mestu samem.

Dejali smo tudi, da mora vodstvo podjetja ukreniti vse potrebno, da se v tovarni preprečijo prepogoste nesreče in da se neha širjenje neznosnega smradu po vasi. Podgorci se boje, kaj bo poleti, saj ne bodo tedaj mogli, niti dihati, če se današnje stanje ne odpravi.

Na nezadovoljstvo velikega podgorskega industrijskega naselja opozarjamo zlasti prefekturo, ki je v prvi vrsti dolžna zaščititi zdravje državljanov.

Pri Stražicah so že začeli s pripravljalnimi deli za zgradnjo novega mostu čez Sočo. Stal bo nekaj sto metrov više kot stara brv, ki je vodila naravnost do tovarne. Novi most bo dolg 246, širok pa 2,20 m.

Posluževali se ga pa bodo lahko le pešci. Kolesarji, motoristi, vozovi in avtomobili bodo morali uporabljati stare poti.

ŠTANDREŽ

Strandrežci smo se že dalj časa pritoževali, ker so nam neredno dostavljali pošto, posebno tisto, ki je prihajala iz Amerike. Marsikatero pismo je celo izginilo. Pritožbe so prišle na ušesa poštne uprave, ki je uvedla preiskavo. Končno je padel sum na domačega pismoonoš 29-letnega Stanislava Štanta. Pri zaslišanju je priznal, da je že nekaj mesecev odpiral pisma, ki so prihajala iz inozemstva, ker je slutil, da so v njih dolarji ali drugi bankovci. Denar, ki ga je našel, si je prisvajal, pisma pa uničeval.

Policija je nespametnega uslužbenca zaprla ter izročila sodnijskim oblastvom. Sodila ga bodo zaradi tatvine in protizakonitega odpiranja pisem.

ŠTEVERJAN

V zadnjem času je velik traktor iz Vidma več dni globoko oral po vinogradih in, njihvah na Valerišču. Zemljo je preoral tudi en meter globoko, pa čeprav je to bila ledina. Naši kmetovalci so bili z njegovim delom zadovoljni, ker je šlo hitro in lahko od rok. Za oranje so računali sicer 7000 lir od ure, koliko dela pa je traktor dejansko naredil, je bilo odvisno od lege, oblike ter trdote zemljišča.

Na praznik sv. Jožefa so naši fantje obhajali triletnico svojega krožka. Spored svetnega večera, pri katerem sta sodelovala Fantovski in Dekliški krožek, je bil živ in zanimiv. Obenem so ta dan počastili 80-letnico sv. očeta. Najbolj je ugajala enodejanka »Luknja v namiznem prtuc«.

Na koncu so zavrteli tudi film o Piju XII. »Angelski pastir«.

Poučnega izleta, ki ga je 17. t. m. priredil Kmetijski konzorcij iz Gorice, se je udeležilo tudi osem Števerjancev. V Veroni smo zlasti videli marsikaj lepega, zanimivega in koristnega za vse tiste, ki stremijo po napredku v kmetijstvu.

SOVODNJE

Pretekli teden je imel redno sejo naš občinski svet, ki je razpravljal o tekočih upravnih zadevah.

Najprej je izvolil pregledniške računov za leto 1955 in odobril obračun za leto 1954. Nato je odbil predlog upravnega odbora, da se poslovalnica občinskega zdravnika prenese v nove prostore na županstvu in da se primerno opremi.

Svoj čas smo poročali o prodaji občinskega zemljišča Burzinu Vinku in Stanku Cotiču iz Rupe. To prodajo pa je prefektura zaradi prenizke prodajne cene zavrnila. Zahtevala je, da se cena dvigne od 35 na 80 lir za kv. m. Razpravo o tej točki so odložili do prihodnje seje, ker so v tej zadevi potrebni še dogovori s prizadetimi strankami in goriškim tehničnim uradom. Ker mora občina postaviti napisne ploščice in znamenja na ovinkih, je svet odobril izdatek 68 tisoč lir.

Končno je občinski svet odobril znesek 120 tisoč lir, s katerimi naj se nabavi gramoz za vzdrževanje občinskih cest, in 20 tisoč na grade gozdnemu čuvaju. Sledila je tajna seja.

V nedeljo, 18. t. m., je imela Kmečko-delavska posojilnica redni letni občni zbor. Vodil ga je predsednik Andrej Pipan, ki upravlja posojilnico že 20 let. Iz raznih poročil smo zvedeli, da je imela lansko leto nekaj nad 26 milijonov prometa, čistega dobička pa 30 tisoč lir. Posojilnica ima 80 članov, ki so vsi dobri posestniki iz Sovodnj, Vrha, iz Rubij, iz Gabrij, s Peči in iz Rupe ter jamčijo s svojim premoženjem za vloge posojilnice.

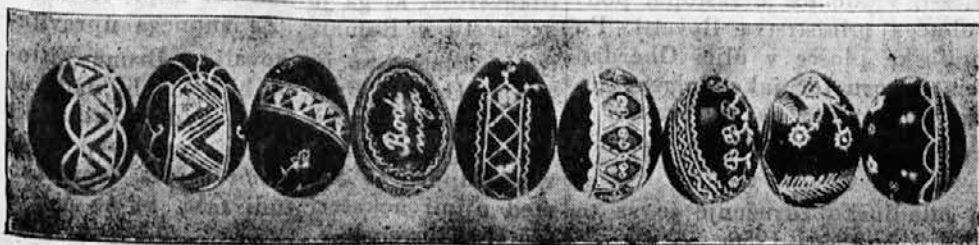
Vloge obrestuje pod zelo ugodnimi pogoji, posojila pa daje proti 7 odstotkom obresti.

V novo načelstvo so bili izvoljeni povečini dosedanji odborniki, le dva sta nova. Slovenec je kar bridko pri srcu, ko pomisli na ogromno gmotno in moralno škodo, ki jo je storil fašizem s tem, da je uničil veličastno goriško Zadružno zvezo, ki je štela več stotin takih posojilnic, kot je sovodenjska. To je račun, ki se bo moral prej ali slej poravnati do zadnjega vinarja.

STANOVANJSKE HIŠE V MESTU

V sredo preteklega tedna je občinski svet med drugim podaljšal pogodbo z Mestno hranilnico za izterjevanje občinskih davkov, kar sta storili tudi že sovodenjska in števerjanska občina. Za to delo dobi posojilnica 350.000 lir od mestne občine, sorazmeren del pa tudi od obeh slovenskih občin.

Župan dr. Bernardis je nato poročal o pogajanjih z ustanovo Ina-Casa, ki naj bi zgradila 350 ljudskih hiš v Pevmi pri drevesnici (Gira) in na Rojcah poleg begunskega naselja. Občina bo brezplačno dala gradbeno zemljišče, ki je vredno 9 milijonov lir. Ina-Casa pa se bo obvezala, da zgradi v dveh in ne v sedmih letih, kot je bilo prvotno predvideno. Svet je soglasno odobril predlog upravnega odbora. S to gradnjo bo stanovanjska kriza v Gorici znatno omiljena. Dan po seji je občinska uprava tudi podpisala z Ina-Casa pogodbo.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Vse kaže, da bo zadeva župnije Kosce še dolgo na dnevnem redu, in to po zaslugi don Boldarina. Povedali smo že, da hočejo cerkvena oblastva sodnijsko prisiliti štiri Boldarinove podrepnike, da izročijo ključne župnišča novemu župniku Jožefu Kjačiču. V tej zadevi sta bili na našem sodišču že dve razpravi. Pravda ni bila poverjena čedadskemu sodniku Zuccarellu, marveč sodniku dr. Costi iz Vidma. Kljub temu pa postaja ta razprava že pravcata komedija. Škofijo zastopa odvetnik Gasparetto iz Vidma, podrepnike pa zagovarja odv. Tavasani. Najprej so zaslišali ključarja Simaca. Don Boldarino je dal pismeno izjavo, da je ključne župnišča izročil Simacu, kar pa tale odločno zanika. Na sodišču pa je don Boldarino kljub pismeni izjavi naenkrat trdil, da je začarane ključne izročil drugemu ključarju. Zato je bila razprava odložena. K drugi so povabili ostalega ključarja. A zopet je znal Boldarino, ki je bil prisoten kot priča, širene tako zamotati,

da sodnik ni mogel zvedeti, kdo pravzaprav skriva ključne. Zato so razpravo zopet odgodili do 3. maja. Vsa zadeva postaja že smešna in za cerkveno oblast mučna. Postopanje sodnikov jasno izpričuje, kako uživajo komitaški duhovniki izjemen položaj.

V tukajšnjih krogih se med drugim tudi mnogo govori, da je nenadna premestitev zelo znanega duhovnika Don Novelle iz Presujega pri Čedadu v neko vas daleč na drugi strani Tilmenta v zvezi s Kosco in z znano slepo okrožnico, o kateri smo govorili v zadnjih dopisih. Gospod Kjačič pa je preteklo nedeljo prvič maševal v Kosci. Asistirala sta mu šempeterski dekan g. Venuti in župnik Nimis iz Ljese. Novega dušnega pastirja so župljani polnoštevilno pričakovali v cerkvi ter z veliko pobožnostjo prisostvovali sveti maši. Gospod Kjačič stanuje začasno pri dekanu v Šempetru.

GORENJI BRNAS

Zaradi velikega deževja se je na obronku hriba Sv. Kocijana odtrgala skala in je z ve-

liko silo prihrumela v vas. Zadelo je ob župnišče, tako da ga je polovico podrla. Velika sreča za našega starega vikarja Alojzija Gattesca in njegove sostanovalec, da so tedaj bili na drugem koncu poslopja. Skoraj vse pohištvo je bilo polomljeno in vsa stavba je v žalostnem stanju.

SOVODNJA POD MATAJURJEM

V dopisu iz Sv. Petra Slovenov smo v »Gazetinu« čitali o italijanstvu gorske obmejne vasice Čepletišča. Italijanstvo vasice naj bi bilo dokazano s tem, da so Čepletiščani enoglasno rekli »ne«, ko se je raznesla po vasi novica, da bo na vaški cerkveni shod sv. Jožefa pel latinsko mašo cerkveni zbor iz sosednega Livka. Resnica pa je, da so ljudje iz Čepletišča prosili Livčane, naj pridejo pet mašo, ker sami žal nimajo pevskega zbora in da sta se temu protivila le čepletiški občinski odbornik, bivši goreči fašist, in pa poveljnik financarjev. Livčani pa so res prišli na shod sv. Jožefa, a niso peli pri maši, temveč pri večernicah, in sicer tako lepo, da jih je bilo veselje poslušati!

Kljub temu pa ni bilo »italijanstvo« Čepletišč prav nič oskrunjeno.

Dopisi iz Goriške

VELIKA NOČ GORIŠKIH SLOVENCEV

Tudi letos imamo goriški Slovenci postne pridige v cerkvi sv. Ignacija. Zadnja bo v petek ob 20.15.

Vstajenje pa bomo praznovali v naši stolnici v nedeljo ob 5.30. Tudi to pot bodo goriški slovenski verniki napolnili to lepo cerkev.

ČAKALNICA NA GORIŠČEKU

Gradnjo čakalnice na Katarinijevem trgu (danes Medaglia d'oro) je na dražbi prevzelo podjetje Silli.

S tem delom bo ustrezno splošni želji občinstva, ki je bila večkrat izražena po časopisih. S čakalnico bodo zadovoljni vsi potniki, ki so doslej morali v dežju in mrazu čakati na avtobus.

SMRT ZAVEDNE SLOVENKE

V četrtek preteklega tedna je po dolgi bolezni umrla 74-letna gospa Kornelija Lukežič, soproga goriškega slovenskega industrialca g. Lukežiča.

Pokojnica je bila iz ugledne Vukove družine iz Sovodenj. Kako je bila od vseh spoštovana, je pokazal tudi njen pogreb, ki se ga je udeležilo obilo meščanov pa tudi okolčanov, posebno še njenih rojakov Sovodenjcev. Gospa Kornelija je bila vse življenje zavedna Slovenka, odlična gospodinja in plemenita mati.

Naj ji sveti večna luč! Užaloščeni družini izražamo ob bridki izgubi iskreno sožalje.

NACIONALISTIČNO SLAVJE V GORICI

V torek so goriški nacionalistični krogi praznovali 10-letnico demonstracij, ki jih je 26. in 27. marca 1946 bila priredila italijanska mladina ob prihodu medzavezniške razmejitvene komisije v Gorico. Z demonstracijami jo je hotela prepričati, da je Gorica italijansko mesto. Župan in vse nacionalistične, zlasti mladinske organizacije, so izdale ob tej priliki posebne proglase, v katerih poveljujejo dogodke v marcu 1946.

MIHA MALES: PROSEK

Slavnostni govor bi v torek moral imeti bivši ministrski predsednik Pella, ki ga imajo goriški fašistični in nacionalistični krogi v velikih časih, ker je, kakor je vsem znano, zapovedal nespametno mobilizacijo, ki bi lahko končala z veliko katastrofo. Mož pa je bil kljub vsemu toliko pameten, da se je v zadnjem trenutku premislil in odpovedal slavnostni govor. Namesto njega je govoril odvetnik dr. Blessi. Vlado pa je zastopal podtajnik obrambnega ministrstva Bovetti. Po odkritju spominske plošče v ulici Oberdan in slavnostnem govoru ter jako dolgemu govoru vladnega zastopnika so odkorakali v park Della Rimembranza, kjer so položili venec.

Italijansko mladinsko združenje je za to priliko izdalo listič »1946—1956«.

Dovolj je, da prebereš nekaj vrstic uvodnika, ki ga je napisal nezrel, čeprav na zunaj močan mož, znani dr. Pedroni. Nekaj surovih in podlih žaljivk na račun sosednega naroda — to je zanj smisel vse proslave.

PLACUTA

Pred kratkim se je v cerkvi sv. Vida na Placuti poslovil od svojih župljanov g. Biancarosa, ki ga je nadškof msgr. Ambrosi premestil v Romans. Za župnega upravitelja na Placuti so imenovali g. Bruna Vittorija iz Ogleja. Prav bi bilo, da bi nadškof imenoval za novega župnika duhovnika, ki dobro pozna oba jezika vernikov, kajti v tej župnji so Slovenci v večini, čeprav so med njimi nekateri tudi taki, ki ne čutijo več živo slovenski.

Konec februarja je bila v Frankfurtu krstna predstava jugoslovanskega filma Deklica in hrast. Zahodnonemški kritiki so se o delu izrekli zelo pohvalno. Se prav posebej so pohvalili fotografijo Franja Vodopivca. Film bodo sedaj predvajali v različnih nemških kinematografih. Razen Zahodne Nemčije se ga do zdaj odkupile razne ameriške države, medtem ko so s Svico, Avstrijo in Italijo v teku pogajanja

***

Italijanski režiser Pietro Germi je pred kratkim dokončal film Zelezničar. V njem opisuje življenje neke železničarske družine. V delu nastopa tudi mlada hrvaška igralka Silva Košina.

SEMAFOR

PAPIR IN KRUH

Pred kakšnim letom, ko se je misel na emigracijo v Avstralijo razpasla med našimi ljudmi v pravcato psihozo, je začel neki slovenski časopis objavljati ciklus pesmic, ki naj bi z navdušenim opevanjem vse miline »rodne grude« odvrnile naše brezposelne mehanike, pol zaposlene kmečke delavce in lovce na kruh pri Seladu od »krutek« tujine. Razen navnosti (ki pa jo pri literatu smatram za precejšen greh) nisem imel avtorju tiste poezije za ničesar očitati. Kakršnakoli je že bila, je bila v bistvu le izraz resnične bolečine ob tragiki izseljevanja. Toda glede časopisa sem se vprašal: ali res misli zajeziti odtok naše krvi v Avstralijo le z vrsto domoujupnih štirivrstnic? Mar ne bi bil več kot vsa ta protiaustralijanska kampanja — poleg pesmic je namreč časopis prinašal tudi zadevne uvodnike — zalegel en sam oglas, ki bi ponudil enemu samemu slovenskemu človeku kakršnokoli delo?

Na to sem se danes spomnil, ko sem videl, kako je neki slovenski podjetnik rešil stradanja m. ad. fanta, ki ga je prišel prositi za kakšenkoli zaslužek. In sem se vprašal: ali ni to njegovo dejanje več vredno kot ne vem kakšna papirnata kampanja s pesmicami, uvodniki, razmišljanji itd.?

Kajti naš človek ima bodočnost pod enim samim pogojem. In ta pogoj ni niti, da bo svobodno užival matino rodne obale, niti da bo bral slovenske knjige, niti da bo kupoval slovenske slike, niti da bo poslušal slovenski radio, niti da bo nodil na prireditve v slovenski kulturni dom, pa čeprav bo ta dom vreden milijone. To bodo kvečjemu dobrodejne in nujne posledice onega prvega pogoja, ki se glasi: da bi imel kot Slovenec kos kruha, od katerega bo lahko živel. Kajti samo če bo mogel fizično živeti kot Slovenec, bo lahko tudi kulturno živel kot Slovenec. A če bo moral kot Slovenec stradati, mu bo tudi za kulturo malo mar, prav tako malo kot za narodno zavest. Kdor namreč strada kruha, ta ne išče ne šole ne gledališča, ampak najbližjo pekarno.

POLNA, LEDENA LUNA

Neko prosvetno društvo je zaprosilo prijatelja za predavanje o Prešernu. Ker je tisti moj prijatelj vesten človek, ni hotel biti predavatelj nepripravljen, čeprav se mu ni obetalo tako izbrano občinstvo, da ne bi lahko tudi častno improviziral. Pripravi je posvetil eno celo popoldne v nezakurjenj sobi. Se enkrat si je prebral večji del Prešernovih pesmi, brskal je po Prešernovem albumu, celo nekaj verzov iz njegovih nemških pesnitev si je izpisal. Nato, ko so mu bile noge že ozeble, je spravil tisto predavanje lepo po točkah na papir: 1) Prešeren kot človek 2) Njegovo okolje 3) Njegova poezija 4) Prešernovi prevodi. In vso zbirko njegovih poezij je pretaknil s papirčki, da bi tisto svoje predavanje tudi podprl s primernimi citati. Ves ozebel, a zadovoljen nad svojim delom je šel povedat ženi v kuhinjo, da mora stopiti še v knjižnico, ker bi rad dobil nekaj podatkov o Prešernovi advokaturi. Žena je imela polne roke dela, a šel je vendarle, prepričan, da mora predavati o Prešernu dostojno. Ko je naglo pospravil večerjo, je imel predavanje do potankosti v glavi. Se ženo je pozabil pozdraviti ob odhodu, ves prevzet ob misli na zlato seme, ki ga bo vsejal v glave svojih poslušalcev. Do minute točen je prišel pred sedež društva, kjer je premražen moški v naglici zaklepal vrata dvorane. »Kako, ali jih ne boste odprli?« Predsednik je brezmočno odprl roke. »Pozabili so zakuriti!« Se nekaj ljudi je priklopalo, trije ali štiri. »Kako, ali odpade?« »Naredimo danes teden, e odločilo predsednik.« »Kajne, gospod doktor? Danes teden, ob tej uri. Morate oprostiti.«

Prijatelja je malo zabelo pri srcu, ko je videl, da je sam zaradi predavanja prezebal eno popol-

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Jubilejno izvestje Slov. sred. šole

Slovenske srednje šole v Gorici so izdale jubilejno številko šolskega izvestja ob desetletnici svojega obstoja, oziroma bolje svoje obnove. Zunanja oblika je prikupna. Na notranjih straneh je dosi fotografij šolskih razredov in proforskih zborov od l. 1946 dalje.

Poleg običajnih šolskih statistik so še razni članki, ki pokažejo razvoj šolskega življenja. Na uvodnem mestu je pesem »Rispeto ob deseti obletnici« (Slavoljub Bekar). Sledi osrednji članek Izvestja »Razvoj slovenskih srednjih šol na Goriškem«, ki ga je napisal dr. Rado Bednarik. V njem je na podlagi virov in obilnega gradiva podan razvoj goriških srednjih šol od 17. stoletja dalje in boj za ustanovitev popolnoma slovenskih srednjih šol, ki je uspel leta 1913.

V drugem delu je prikazano razdobje do Gentlejeve reforme; v tretjem pa novi naporji za obno-

vitev šol od l. 1945 dalje. Spis je prav primeren za tako številko Izvestja in iz njega bo moral črpati vsakdo, ki bo proučeval zgodovino našega šolstva.

Poleg tega so še članki o telesni vzgoji (Kraner), katehetov »Gotova in prava pot«, Zanimiv je Močnikov članek »Vzgojni pomen pouka matematike«. Na koncu je objavljen še poljudno znanstveni članek »Sončna energija« (Pavlin).

Dobro bi bilo, če bi v Izvestju podali tudi strnjen statistični pregled o številu dijakov, profesorjev, maturantov itd.

Brez dvoma pa je razveseljivo, da so nam naše šole ob desetletnici razgrnile obračun in v lepi izdaji pokazale, da so pognale iz močnih korenin in da imajo vso pravico do obstoja.

Našo javnost pozivamo, da si nabavi »Izvestje« v tajništvo srednjih šol v ulici Croce v Gorici!

Riko Debenjak:

GORIŠKA MADONA

Primorski rojak Riko Debenjak se je rodil v Kanalu ob Soči leta 1908. Slikarstva se je učil v Beogradu in Parizu. Sedaj je profesor grafike in risanja na Akademiji upodablajočih umetnosti v Ljubljani.

Naša javnost pozna Debenjaka predvsem kot mojstra najrazličnejših grafičnih zvrst, zlasti barvnega lesoreza in litografije. Toda Debenjak ni samo svetovno priznan grafik, temveč tudi sloviti slikar z oljem in s pasteli. Najraje slika krajine, tihožitja ter skupinske prizore. Odlikuje se tudi kot eden najboljših sodobnih slovenskih portretistov.

Motive za svoja dela črpa večinoma iz krajev svoje ožje domovine, Soške doline, Brd, s Krasa in iz Istre. Zanimajo ga pa ne samo pokrajine, temveč tudi njihovi ljudje. Primorski možje, dekleta in črno oblečene žene, sklonjene pod visokimi koši in bremenii, so prisposoba naših ljudi in njihove tesne povezanosti z domačo zemljo.

Omeniti je tudi treba, da je Debenjak odlični religiozni slikar. Naslikal je več Madon. Ena teh je Goriška Marija božja, ki jo vidite na sliki. V ozadju slike je videti pokrajino okrog Kanala, medtem ko z obrazov upodobljene skupine prepoznamo, da so to naši primorski ljudje.

Njegova dela nam predstavljajo Debenjaka kot oblikovno enotno, popolno, zrelo in zaključeno umetniško osebnost.

dne, medtem ko ves odbor prosvetnega društva ni našel niti toliko časa, da bi dal nekaj polen v peč. Toda kot krotak človek ni rekel ničesar. Nasprotno, čutil je celo dolžnost, da reče kaj čez to hudo zimo, ki ne da ljudem do sapa. In seveda je brez nadaljnega obljubil, da pride čez teden dni. Drugič je bil prav tako točen. Mraz se je bil že toliko vlegel, da je spotoma z veseljem pomislil na to, da bo tokrat prosvetnemu društvu prihranil tudi tistih nekaj polen za kurjavo. Ze se je videl pred ne ravno številnim, a vsceno precejšnjim občinstvom, kako začenja predavanje s čisto izvirnimi prijemom, ki bo moral tiste ljudi na mah ogreti. Nič fraziranja, nič letnic, nič splošnega poveljevanja: Prešeren naj stopi pred ljudi ves živ, v svoji človeški polnosti. In ko je že stopal proti dvoranam, ga je obšla domisljica: začel bom pravzaprav z opisom pesnikove zunanosti. Upočasnili je korak, da si prikljice v spomin sliko slikarja Goldensteina, ki je prvi upodobil Prešerna. Da, začetek je imel že na jeziku, zdaj je moral kar stopiti, ni se hotel pustiti čakati. Čakalji so ga prav zagotovo, ko je bila vsa ulica prazna, kakor odmrta. Okna dvorane so bila sicer temna, toda možno je bilo, da so pustili goriti samo svetilko na mizi, da bi bilo vzdušje bolj zbrano. Pravi dvom ga je spreletel šele, ko je zagledal vrata zaprta. Skušal je odpreti: zaklenjeno. Predsednik? Žive duše nikjer. Tišina. Le za stanji se je kotahila med oblaki polna, ledena luna.

Priljubljen slovenski operni pevec, baritonist Vekoslav Janko, je te dni praznoval 35-letnico svojega umetniškega delovanja. Janko se je rodil v Rušah pod Pohorjem. Svojo umetniško pot je začel takoj po prvi svetovni vojni, ko se je vrnil v Maribor kot koroški borec in Maistrov prostovoljec. Do leta 1924 je nastopal kot član Slovenskega gledališča v Mariboru in ravnatelj Mestnega gledališča v Celju. Od tega leta dalje je postal član ljubljanske Opere. Nastopal je v opernih in operetnih vlogah. Vsega skupaj ima za seboj nad 3 tisoč nastopov. Njegov igralski izraz se je vedno približeval realizmu in resničnosti ter se odmikal špekulaciji. Tudi kot pevec je znal vedno nadzorovati svoj glas in umetniški izraz.

Krožek mladih izobražencev

priređi

v petek, 6. aprila v Trstu, ul. F. Filzi 10
I., sestanek, na kateri bo govoril književnik prof. Aloiz Rebula

O PROBLEMATIKI V SODOBNEM SLOVENSKEM SLOVSTVU

Vstop z vabilom

Naša vera v Vstajenje

»... In ob sončnem vzhodu pridejo žene h grobu in prinesejo, kar so bile pripravile dišav. In pogovarjajo se med seboj: »Kdo nam odvali kamen od grobovih vrat?« Bil je namreč silno velik. Ko se pa ozro tja, vidijo kamen odvaljen od groba, in ko pridejo v grob, ne najdejo trupla Gospoda Jezusa. In ko se zavoljo tega v duhu silno užaloste, glej, zagledajo dva mladeniča, oblečena v svetla oblačila, ter se prestrašijo. Enega vidijo sedeti na desni strani. Ko se zboje in pobesijo obličeje k zemlji, jim reče ta: »Ne bojte se! Vem, da iščete Jezusa Nazarečana, križanega. Zakaj iščete živega med mrtvimi? Njega ni tukaj, vstal je, kakor je rekel. Pridite in pogledajte kraj, kjer je bil Gospod položen. Spomnite se, kako vam je rekel, ko je bil še v Galileji, rekoč: »Sin človeški mora biti grešnikom izdan in križan in tretji dan od mrtvih vstati!«

Tako beremo v svetem pismu o Kristusovem vstajenju. Kako mile in tolažilne besede so to! Za vsakega kristjana, za vsakega človeka, ki hoče verovati. Nikoli ni bila veličastnejša stvar povedana v bolj milih in preprostih besedah. Z njimi je bila izražena zmaga nad smrtjo.

Veliko nas je kristjanov, ki vsako leto na veliko noč poslušamo te evangelijske besede in nam vendar nikoli ne prodro do dna zavesti. Poslušamo jih, kot poslušamo sladko glasbo ali lepo pesem, ki nas gane, pa nič več. Čez šest ur ali dan ali dva smo takšni kot prej, v nas je ostal le rahel, prijeten spomin na sladko melodijo ali na milino besed. Niti za hip se ne zavemo vse resničnosti, ki jo skrivajo te besede.

In zato se bojimo smrti. Ne samo z nagonskim strahom, ki nam je prirojen, kot je prirojen tudi živalim, da pomaga varovati naše telo pred škodo in smrtnimi nevarnostmi. Bojimo se je kot ljudje, ki jim je s smrtjo vsega konec. Morda se včasih zalotimo pri skriti misli, kaj bo po smrti, in sprašujemo sami sebe: Ali veruješ, da boš nekoč vstal od mrtvih? Prepričan sem, da je malo takih, ki bi si iskreno odgovorili: Verujem. Prej se čutijo zmedene ob tem vprašanju in ne vedo, kaj naj bi si odgovorili. A še več je takih, ki sploh nikdar ne razmišljajo o tem in si ne zadajajo tega vprašanja, ker se ga boje. Če pa bi verovali v resničnost besed o Jezusovem vstajenju in v njegovo obljubo, da bomo nekoč tudi mi vstali od mrtvih, bi jim to vprašanje ne vzbujalo strahu in zmedenosti. Praznik Gospodovega vstajenja bi jih navdajal s srečo in veseljem, ker bi jih spominjal na to, da za kristjana pravzaprav ni take smrti, pred kakršno mrazi modernega človeka, ki ne veruje. Smrt mu je le prehod iz enega življenja v drugega, ki ne bo nikoli minilo. Nobena filozofija in nobeno junaštvo ne more nuditi človeku tako čiste in globoke tolažbe kakor jasna zavest o pomenu krščanskih velikonočnih praznikov in preprosta vera v resnično Jezusovo življenje.

In ker se obotavljamo verovati v resnično vstajenje Jezusovo in v neumrljivost naše duše in telesa, se pomisljamo verjeti tudi v moč in neuničljivost tistega, kar imenujemo človeški duh in ki ima tudi svoj izvor v božjem Duhu. Odtod toliko pesimizma tudi v plemenitih ljudeh, ki jim je pri srcu duhovna kultura človeštva in bi mu jo radi obvarova-

li in ohranili pred vsemi totalitarnimi materialističnimi silami, ki jo ogrožajo. Toda kdor veruje v neumrljivost človeške duše, mora verovati tudi v neuničljivost človeškega duha. Zato veren kristjan nekam z začudenjem prebira strahotne vizije in napovedi pesimističnih zahodnih mislecev o usodi duhovne kulture človeštva v bodočih stoletjih in tisočletjih zaradi vedno hitreje napredujoče mehanizacije življenja ali pod pritiskom miranskih totalitarnih sil. Bati se moramo za usodo pokolenj, ki se bodo morda rodila in spet izumrla, ne da bi jim bilo dano, da bi se oplemenitila z duhovnim bogastvom, ki ga je nakopičilo človeštvo v teku tisočletij pred njimi. Ne moremo pa se bati za usodo človeškega duha samega, tudi če so ga ponekod križali in mislili, da je ubit in da gnije v grobu. Prišel bo dan, ko se bo odvalil vhodni kamen h grobu, tudi če je »silno ve-

dal novega goriva. Zgodovina obsega nekaj tisočletij, pred tem pa je blodilo človeštvo z lučko duha morda skozi milijone let in vendar jo je skozi vse viharje prineslo v naš čas.

Morda pa imamo mnogi zaradi naše šibke vere le premalo zaupanja v duha, ker imamo pač tudi premalo zaupanja v Boga. Bolj kot v duha in tudi v krščanskega duha zaupamo v atomsko orožje. Vendar če bi bil duh mrtvega, ga tudi sila atomov ne bi mogla obuditi k življenju. Toda duh je živ, tudi tam, kjer mislimo, da je v grobu.

Lahko se nam zгоди kakor judovskim ženam, ki so šle ob sončnem vzhodu, da bi počastile in z dišavami mazilile Jezusa v grobu, in da bomo naleteli na angela, ki nam bo oznanil: Ni ga več v grobu. Vstal je duh, zmagovalen, »svoboden in poveličan.

Z. M.

Sveti prt

V veličastni kapelici pri turinski stolnici hranijo mrtvaški prt, v katerega je bilo po izročilu zavito Kristusovo telo, ko so ga pokopali.

V prvih krščanskih časih niso iz previdnosti o njem govorili. Prve natančne vesti so se pojavile v 5. in 7. stoletju. Leta 1355 je svetl prt prišel na Francosko. Prinesli so ga križarji. Zgodovinsko se lahko od tedaj dalje sledi, kako je prišel v Savojo in nato v Turin, kjer je še danes.

Prt je dolg okoli štiri metre in pol in ima jasne odtise človeškega trupla, in sicer zgornji in spodnji del telesa. Izročilo pravi, da je to Kristusov mrtvaški prt. Dolgo let so katoliški in nekatoliški učenjaki trdili, da so odtisi na platnu delo neznanega slikarja iz 14. stoletja.

Leta 1931 so pa pod vodstvom Paula Vignona, profesorja biologije na pariški univerzi, sestavili dve komisiji, italijansko in francosko, ki naj z znanstvenim raziskovanjem doženeta pristnost svetinje.

Raziskovanje je dokazalo, da odtisi niso delo kakega slikarja, ampak pristni odtisi človeškega trupla. Ugotovitev temelji na naslednjih dognanjih. Ko so platno fotografirali, so ugotovili, da kažejo odtisi negativ podobe kot na fotografski plošči. Fotografija je pa izum šele preteklega stoletja, zato odtisi niso fotografski negativji, ampak resnični obrisi.

Nadalje so v kemičnem laboratoriju na Sorboni v Parizu dognali, da je na platnu odtisnjeni pot, ki je pomešan s kislinami, resnična izločena človeškega telesa. Se več: raztopine potu so dokazale, da izhajajo iz telesa, ki je prenašalo fizične muke. Pri starih narodih je bila navada, da so mrtvaške prte posipali s prahom iz aloe. Kemična spojina prahu s človeško izločeno je povzročila tiste rjave madeže, kot so na svetem prtju. Jasno se opazijo na negativih tudi obrisi ran križanega, in sicer rane, povzročene z velikimi žebji na zapetjih roč in male rane od trnjeva na čelu.

Se drugi dokazi o pristnosti so vtisnjeni v platnu. Stari so navadno mrtliča umili, mazilili in povili s povoj. V tem primeru je pa truplo bilo zavito samo v platno, kar priča — kot je v izročilu — da so ga takoj po smrti s križa zavili in hitro pokopali, ker se je bližala sobota, ko niso smeli mrtličev pokopavati. Truplo tudi ni bilo dolgo časa v grobu, sicer bi bili madežni obrisi izginili.

Vsi ti znanstveni izsledki se ujemajo s poročili evangelistov.

FRANKO PISCANC: TRPEČI KRISTUS (linorez)

lik, kot je bil kamen pri vratih Jezusovega groba. In duh bo vstal iz groba poveličan in zmagovalen, preroden in poln novih sil.

Uničenja človeškega duha bi se lahko bali, če bi vedeli, da Jezus ni vstal iz groba. Toda ker verujemo, da je vstal, ker nas Cerkev to uči in ker nam tok zgodovine to dokazuje, zato se ne bomo vdajali pesimizmu in strahu. Naravno je, da smo dolžni skrbeti za ohranitev kulture človeštva, za obvarovanje človeškega duha pred silami, ki ga skušajo zapreti v grob in postaviti pred njim oltar, na katerem častijo svojo novo sveto trojico: Materijo, Uspeh in Smrt. To smo dolžni v enaki meri, kakor smo dolžni skrbeti za ohranitev svojega življenja na tem svetu. Toda verovati moramo v neuničljivost duha, kakor verujemo v neumrljivost duše. Ne vemo, kolikokrat se je morda že zgodilo, odkar se naša zemlja vrti okrog sonca in so se pojavili ljudje na njej, da je ostala od duha le še iskra pod pepelom. Toda Bog jo je vedno spet razpihal v mogočen plamen in mu

Življenje moža, čigar delo je bilo visoka pesem ljubezni do bližnjega

Janez Evangelist Krek

Pred nekaj meseci je bila 90-letnica rojstva dr. Janeza Ev. Kreka. Ker je to bil brez dvoma velik mož, je prav, da se ga vsaj z nekaj vrsticami spomnimo.

Krek se je rodil v dobi, ko smo Slovenci najbolj potrebovali velikih, vodilnih osebnosti, t. j. pred prvo svetovno vojno, v kateri se je odločevala naša usoda. S svojim vsestranskim delovanjem je dr. Krek globoko vtisnil narodu svojo osebnost ter mu pomagal, da je vstal in krenil na pravo pot.

Ko proučujemo to dobo naše zgodovine, znova in znova naletimo na Krekovo delo, na njegov duh in njegove ideje, iz katerih je črpal naš narod življenjsko silo, ki mu je bila v tedanjih odločilnih trenutkih tako zelo potrebna.

Luč sveta je zagledal 27. novembra 1865. leta pri Sv. Gregoriju blizu Ribnice na Dolenjskem. Gimnazijo in semenišče je študiral v Ljubljani, iz teologije pa je doktoriral na Dunaju. Po končanem študiju je bil za nekaj mesecev za kaplana v Ribnici; od tam je prišel leta 1892 za stolnega vikarja v Ljubljano in postal leta 1895 profesor bogoslovja v ljubljanskem semenišču. Upokojen je bil malo pred smrtjo: leta 1917 ga je zadela kap, ko je bil na obisku pri župniku Bajcu v St. Janžu na Dolenjskem.

KREKOVA OSEBNOST

Ce govoriš z ljudmi, ki so pokojnega Kreka poznali, ti bodo vsi izjavili, da je bil to izreden človek. Ze kot dijak je bil nekaj posebnega, kazal je že takrat nadpovprečnost in vsestransko sposobnost.

Zanimivo piše o Kreku-srednješolcu njegov sostanovalec iz dijaških let, učitelj B. Andolšek: ... »Stiri leta sem poznal Kreka kot gimnazijca. Nikdar ni imel šolske knjige, vsaj na stanovanju je nisem videl. Da je kazal vsaj na zunaj dijaka, je nosil v šolo vsak dan samo eno in isto knjigo, Močnikovo aritmetiko, ki pa ni bila podobna knjigi, pač pa je bila kot »Fliegende Blätter« (nemški humoristični list). Kupil jo je bil pri starinarju za 20 krajcarjev. Toliko so stale njega knjige kot višješolca in nič več. Učil se ni nikdar, kako neki brez knjig. Kljub temu je vedno izdeloval ... Nekaj minut pred 8. uro je šel v šolo, popravlja se obleko in naramnice na ulici, in zvečer okrog 10. ure se je vrnil ...«

Prav gotovo nenavaden dijak!

Do smrti se je videlo, da je Krek mož iz naroda: preprost in domač v vedenju, obleki in besedah! »Ker je bil Krek zelo zdrav in delaven, se je zdelo, da je kar neutrudljiv. Govoril je silno lahko. Sestanki, predavanja in shodi so bili pri njem nekaj vsakdanjega. Cesto je govoril en dan na raznih krajih dežele po tri, štirikrat, najprej v cerkvi, potem pa na zborovališčih, zvečer so pa čakale nanj še razne seje in sestanki. Število njegovih govorov in predavanj cenijo na kakih 3000«, tako je napisal o njem njegov prijatelj pok. Jože Abram.

Slika njegove osebnosti pa bi bila zelo nepopolna, če ne bi omenili Krekove radodarnosti. Siromakom je razdaljal vse, kar je imel, denar in obleko tako da je bila njegova sestra Cilka prisiljena stopiti mu glede tega na prste; moral ji je prepustiti celo mesečno plačo. To njegovo dobroto so mnogi tudi zlorabljali. Za poroka je šel vsakomur, kdor ga je prosil. Menice je z veliko lahkoto podpisoval, malo teže pa je pozneje plačeval tuje dolgove. Teh se je polagoma toliko nabralo, da je morala Cilka plačevati skozi 15 let kakih 60 kron na mesec. Vse njegovo življenje je bilo visoka pesem ljubezni do bližnjega.

KREKOVO DELO

Pred Krekovim nastopom Slovenci na ljudsko-prosvetno delo skoro mislji niso. Prosvetna stopnja širokih plasti slovenskega ljudstva se je sicer zaradi ustanavljanja šol, Mohorjeve družbe in časopisov, sama po sebi hitro dvigala, a za podrobno in organizirano izobraževalno delo med narodom niso kazali liberalni in klerikalni voditelji te dobe skoro nobenega smisla. Nekdanje čitalnice po mestih in trgih so deloma spale, deloma so postale zgolj zabavišča liberalnega izobraženstva in polizobraženstva. Zlasti pa so se tedanji voditelji obeh struj malo brigali za delavsko vprašanje.

Gospodarsko je v tem času naš kmet vidno propadal. Po deželi se je bohotilo oderuštvo in uničevalo kmečke domove. Kmet je zapuščal rodno grudo in se zatekal v tovarne, kjer se je slovenstvu odtujeval.

V središču slovenske živinoreje, v Bohinju, je n. pr., od leta 1887 do leta 1898 padlo stanje živinoreje na polovico.

Mladi Krek je takoj razumel, da temu položaju ne more biti kos niti gospodarsko reakcionarni liberalizem, ki je imel svoje glavne pristaše v vaških magnatih, niti konservativni klerikalizem. Jasno se je zavedal, da si morajo katoliki, če hočejo biti kos tem razmeram, postaviti kar se da radikalen socialni program. Ze kot dijak je leta 1889 o tem pisal z Dunaja dr. Mahničju: »Frazarski liberalizem nima nobene veljave, stari, z mahom poraščeni klerikalizem kateri pri nas še cvete, tudi ne. Mlada, verna in delavna generacija vseh slojev, vstani in oživljaj!« S tem spoznanjem in s to zavestjo se je mladi Krek takoj lotil dela in posvetil vse svoje življenje delu za narod. Neumorno je oral ledino na političnem, gospodarskem, socialnem, znanstvenem in slovstvenem polju.

Začel je s prosvetnim delom med takrat najmanj upoštevanim slojem — med delavstvom. Leta 1894 je ustanovil prvo »Slovensko katoliško delavsko dru-

štvo«. S tem je bil led prebit, društva so si sledila drugo za drugim. Vse je pozneje povezal v »Slov krščansko socialno zvezo«.

Iz Kranjske se je Krekovo delo razširilo tudi na druge slovenske dežele. Povsod je hodil, po Štajerskem, Koroškem in našem Primorskem, ustanavljal društva in s svojo besedo vnel ljudi za skupno delo.

Ze leta 1912 je bilo samo na Kranjskem 191 takih društev, v vsej Sloveniji pa 462, s 38 229 člani.

Poleg prosvetnih društev je kmalu začel ustanavljati tudi strokovna delavska društva. V nekaj letih je bila delavska organizacija razpredena že po vsej domovini. Te strokovne organizacije so se kmalu pokazale kot mogočna opora delavstva v boju za najosnoynejše socialne pravice.

Leta 1909 je Krek sklical v Ljubljano shod vseh strokovnih organizacij in na njem ustanovil »Jugoslovansko strokovno zvezo«. Organizacija je prirajala velike stavke, izmed katerih je n. pr. ona v Vevčah, ki je trajala cela 2 meseca, razburila vso slovensko javnost.

Sijajen dokaz Krekove genialnosti je, da je položil temelje krščanskega socializma. Šel je med delavce in se brez pomislekov boril za njihove pravice, delavstvo pa se je začelo z zaupanjem zgrinjati okoli njega. To je dokaz, da je Krek videl daleč v prihodnost, svoj čas je prehitel za desetletja.

ZADRUGE

Največjega mojstra pa se je Krek pokazal v združnem delu, ki je bilo zaradi težkega gospodarskega položaja našega kmeta tudi nujno potrebno. Krekov cilj je bil, združiti ves narod v zadrugah. Zadruga naj pomorejo kmetu, delavcu in obrtniku.

Da bi pridobil ljudi za združno misel, je prirejal neumorno shod za shodom, pa tudi pisal. V zvezi s tem so važne zlasti Crne bukve kmečkega stanu, Socialni pomenki, njegova obširna knjiga Socializem, poleg tega pa še nešteto ognjevitič člankov v socialnem in političnem časopisju.

V kratkem času so po vsej slovenski zemlji zrastle posojilnice in hranilnice, konsumna društva, poljedelske in strojne, živinorejske, mlekarske, obrtne ter druge zadruga.

Uspeh njegovega dela je razviden zlasti iz naslednjih števil: na Kranjskem se je od leta 1873 do leta 1893, to je pred nastopom Kreka, ustanovilo le 30 zadrug; od tega leta do leta 1912, to je v dobi, ko je to delo vodil Krek, pa so jih osnovali kar 567!

Dr. Krek pa ni bil poznan kot izborep zadrugar le v Sloveniji. Ustanovil je večje število zadrug tudi po Dalmaciji in Bosni. Dolga leta je bil tuđ odbornik »Splošne zveze avstrijskih kmetijskih zadruga na Dunaju«.

Združno organizacijo, ki jo je vodil, je znal tako povzdigniti, da je vzbujala občudovanje tudi raznih tujih strokovnjakov s Češkega, Poljskega, Bolgarije in drugih dežel, ki so pogostoma prihajali med Slovence proučevat zadrugarstvo.

KREK — POSLANEC

Poleg ogromnega dela, ki ga je imel Krek doma, se je uveljavljal še v parlamentu. Dolgoletni slovenski parlamentarec Franjo Suklje takole piše o Kreku: »Zanimivo je bilo gledati Kreka, ko je govoril. Nikoli ni iskal lepo zaokroženih fraz, nikoli ni stremel po posebni duhovitosti. In vendar je bil velik govornik! Imponiral je po strogi logiki svojih izvajanj ter globoko vplival po kreposti mišljenja ter izvirnosti svojega govorniškega talenta.«

Značilna je sodba o Kreku, ki jo je dal Sukljetu nemški politik in predsednik državnega sodišča Grabmayer: »Ce stlačimo vse voditelje nemške napredne stranke v topovsko cev, nam ne bo priletel iz nje en sam mož, kakršnega imate vi Slovenci v Kreku!«

KREK IN JUGOSLAVIJA

Proti koncu svojega življenja je Krek posvetil vse svoje moči združenju južnih Slovanov, ki ga sicer ni dočakal, pač pa pripravil. Ko se je leta 1916 že bolan mudil na Češkem, je stopil v stik s češkimi in slovaškimi poslanci in se z njimi dogovoril o nadaljnji taktiki v parlamentu v zvezi s skupnim nastopom vseh avstrijskih Slovanov.

Sad tega razgovora so bile slavne deklaracije avstrijskih narodov 30. maja 1917. leta.

To je pa tudi leto Krekove smrti. Svojo veliko dušo je izdihnil dne 9. oktobra. Vsi slovenski listi so tedaj pisali, da je umrl največji mož, kar jih je kdaj rodila slovenska mati.

Ivan Cankar je ob njegovi smrti zapisal: »Narod je kakor o rok: brez dolgega premišljevanja in brez omahovanja previdi bistvo, občuti brž, kdo mu daje in kdo mu jemlje. Zato so vroče, naravnost iz srca privrele solze ob grobu moža, ki je dal svojemu narodu vse in edino, kar je imel: svoje življenje.«

B. M.

J. S.

Naša pomlad

Oblačni so še dnevi
in hladni.
Tiha burja jezno vije veje borom
na gmajni
in češe brinove grme.
Nekje se skriva ptica
in premraženo čivka.

A v žalostni uri marčnega popoldneva
zasišim z oddaljenega vrta
igriv klic dečka.
In z njim zaveje v sobo
vonj vrtno zemlje,
gnijočega listja
in pomladi.

GLASBENI TISK V SLOVENIJI

V času po zadnji vojni se je glasbeni tisk v Sloveniji zelo razmahnil. Tudi pred vojno je izšlo v Sloveniji mnogo pot, toda to, kar je bilo tiskanega v zadnjem desetletju, presega vse, kar je izšlo kdajkoli poprej.

Ze v prvem Trubarjevem **Katekizmu** (1551) so objavljene note za nabožne pesmi. Od tega časa naprej smo dobili celo vrsto pesmaric, toda čakati smo morali do konca preteklega stoletja, dokler so zagledala luč sveta vrednejša dela. Pojavila so se periodična glasbena glasila, kot so bili **Zbori Ljubljanskega zvona** za izključno zborovsko glasbo, **Novi akordi**, revija za komorno in salonsko glasbo, ki jo je urejal dr. Gojmir Krek v založbi L. Schwentnerja, in pozneje, po prvi svetovni vojni, **Nova muzika**, naslednica prejšnje revije, ki jo je izdajala ljubljanska Glasbena matica. Nova muzika je prinašala napredno usmerjena dela Marija Kogoja, Slavka Osterca in drugih, a je izhajala le dve leti. Mladinsko zborovsko glasbo je priobčevala **Grlica**, ki sta jo izdajala v Zagrebu Srečo Kumar in Ivan Grbec. V Ljubljani je Glasbena matica tiskala v samostojnih izdajah poleg tega še zborovska in komorna dela najvidnejših skladateljev.

V povojnem času skrbi za glasbene izdaje predvsem Državna založba Slovenije: ta vzdržuje kar tri redne revije. Prva, **Naši zbori**, je posvečena izključno zborovski glasbi. Ureja jo že od ustanovitve (l. 1946) Tržačan Adolf Grochming, pa tudi med njimi sodelavci je mnogo tržaških skladateljev: Ubald Vrabec, Vasilij Mirk, Ivan Grbec, dr. Danilo Svara, Breda Ščekova in drugi. Ostali sodelavci tvorijo zelo številno vrsto, ki gre od najbolj zahtevnih, kvalitetnih in modernih skladateljev (eden najboljših je gotovo naš Vrabec) do manj spretnih harmonizatorjev in objema vse slovenske pokrajine.

Druga, **Slovenska glasbena revija**, izhaja od leta 1951 in jo za Društvo slovenskih skladateljev urejata Marjan Lipovšek in Matija Bravničar. Ta revija nadaljuje svetlo izročilo Novih akordov in Nove muzike in objavlja izključno komorne skladbe Med 21 skladatelji, katerih dela je revija doslej priobčila, so tudi Tržačani Vasilij Mirk (samospjev **Pesem o srcu** in Aškerčeva balada **Nočna potnica**),

Karol Pahor (**Bagatela in ples ter Otroški prizor za klavir**), dr. Danilo Svara (Aškerčeva balada **Brodnik**) in Pavle Merku (**Dve glasbeni vezili** za klavir in samospjev **Polžkova smrt**). Poleg teh sodelujejo še vidnejši skladatelji komorne glasbe Arnič, Bravničar, Lipovšek, Ravnik, Sivic, Skerjanc in drugi ter predstavniki mladega rodu: Ogičič, Lovc, Matičič, Ramovš in Zebre.

Tretja, **Grlica**, hoče nadaljevati izročilo istoimenske Kumarjeve revije za mladinsko zborovsko glasbo. Urejata jo Radovan Gobec in Pavle Kalan.

Poleg revij tiska Državna založba Slovenije tudi samostojna glasbena dela: v tem desetletju je tiskala sedem orkestrskih partitur (Bravničar, Skerjanc idr.), tri operne klavirske izvlečke (med njimi **Ukylnok** J. Marijana Kozine) in številna komorna dela, nadalje še pedagoške in množične skladbe.

Poleg Državne založbe Slovenije priobčujeta glasbena dela še Društvo slovenskih skladateljev in Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Društvo slovenskih skladateljev je začelo nedavno tega izdajati komorna dela svojih članov. Doslej je izšlo v tisku 13 zvezkov, mnogo jih je še v tisku in v naročju. Med skladbami, ki so že izšle, so posebno dobre Ramovševe klavirske **Miniature**, Matičičeve **Tri skladbe za klavir**, Lipovškova klavirska **Sonata** in samospevi Alojza Srebotnjaka, Aleksandra Lajovica ter Vladimirja Lovca. Od tržaških skladateljev so zastopani trije: Karol Pahor z Istrijanko (15 miniaturno za klavir v duhu istrske narodne melodike), Breda Ščekova s štirimi samospjevi **Med rožami** in Pavle Merku s samospevom **Opoldanski psalm** na besedilo Lojzeta Rebule.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti tiska le partiture simfoničnih in komornih del skladateljev, ki so njeni člani (Anton Lajovic, Skerjanc, Kozina).

Po desetletnem plodnem in načrtnem založniškem delu je ljubiteljem glasbe pri roki kar lep izbor del naših skladateljev. S tem ni samo omogočeno razširjanje naše glasbe po domovini, temveč tudi v tujini. Upajmo, da ni več daleč čas, ko bo postalo tudi inozemstvo pozorno na vztrajno in zaslužno delo naših glasbenih ustvarjalcev. **ALOJZ KUMER**

Kim Novak

V Združenih državah je opaziti vedno večje zanimanje za filmsko igralko Kim Novak. Običinsvo zelo rado gleda filme, v katerih nastopa naša mlada in lepa rojakinja. Zdi se, da njena priljubljenost izpodriva celo sloves, ki ga je do zdaj uživala znana »atomska lepota«
Marilyn Monroe.

Kim Novak je po rodu Hrvatka. Njeni starši so se priselili v Chicago iz Hrvaške. V Chicagoju je mlada Kim obiskovala višjo srednjo šolo, nakar je postala tajnica v nekem trgovskem podjetju. Toča služček je bil skromen, delo pa težko. Zato je, brž ko se ji je ponudila prilika, sprejela službo mani-

Četrta številka Galeba

Medtem ko se nobena slovenska kulturna revija ni mogla v Trstu resnično zakoreniniti in se ohraniti, pa kar dobro uspevata dva mladinska mesečnika: »Literarne vaje« in »Galeb«. Ta izhaja zdaj že drugo leto in kaže krepko voljo do življenja. Od številke do številke postaja boljši in bolj priljubljen pri malih, katerim je namenjen. Vrednost prispevkov se stalno dviga in tudi uredništvo je že srečno pogodilo splošni ton, ki je najbolj privlačen za mladino, pa tudi značilen za tržaško okolje. Tako predstavlja »Galeb« tudi v splošnem slovenskem merilu posrečeno in potrebno varianto mladinskega lista.

Zadnja, četrta številka lista prinaša nadaljevanje povestice Jožice K. Martelanc: »Volček in njegov prijatelj«. To so poetične dogodivščine majhnega

dečka in njegovega psička. Povestica se dogaja na deželi in je zato za mestne otroke še bolj mikavna. Kdor bi hotel biti posebno kritičen, bi morda dejal, da je v povestici premalo napetega dogajanja, je pa prepolna poezije in prisrčnosti, ki očara male in tudi velike bralce. Ker reči je treba, da tudi odrasel človek z veseljem prebere mikavne dogodivščine obeh prijateljev, n. pr. v kresni noči, s katero se zaključuje nadaljevanje v tej številki.

V pesmih pa je zadela enako prisrčen ton Zora Rebula. Njene štiri pesmice o Mihčevem prebujanju in o poti v šolo so resnična poezija in si takoj utrejo pot do srca vsakega bralca. V njih sta združeni očarljiva neposrednost in ljubkost v pesniškem prikazovanju podobe malega Mihca, ki ga sončni žarki izbežajo izpod odeje, in potem na poti v šolo, ki je polna skušnjav, da bi se Mihec ustavil in se začel igrati. Zora Rebula je resnično nadarjena mladinska pesnica.

To sta najboljša prispevka v tej številki, a tudi drugi so na dostojni umetniški ravni in napisani tako vedro in toplo, da se mladi bralci ne morejo ustavljati njihovemu čaru. To velja tako za črtico Mije Kalan »Jakca« kot za vse druge, bodisi pripovedne bodisi poučne prispevke, med katerimi so skoro sami originalni. Številni prevodi so dajali še lajn mesečniku nekam improviziran, tuj značaj, a list se ga je zdaj že popolnoma znebil in postal res naš, tržaški.

Dobre pesmice so objavili v zadnji številki poleg že omenjenih pesmic Zore Rebule še Danilo Gorinšek, Fr. Skalar in Stanka. Pogrešamo pa v tej številki pesmice Hinka Mediča, v katerih je znal pogosto zadeti pristno poetično otroško noto.

Poseben čar podeljujejo listu lepe in številne ilustracije Milka Bambiča, Bogdana Groma, Roberta Hlavatyja, Sama Pahorja — ki je še dijak — in Sonje Budal.

Da se je list resnično približal mladini, dokazujejo njeni dopisi; nekdo od mladih dopisnikov celo piše, da je sicer že v gimnaziji, a da še vseeno upa, da »bo mogel dobiti izvod „Galeba“«. Ta njegova želja se mu bo gotovo izpolnila.

M. Z.

Kulturni vesti

Ob koncu februarja so v Zürichu odprli drugo mednarodno razstavo Xylon, na kateri razstavljajo svoje lesoreze umetniki iz 17 držav, med njimi tudi 13 jugoslovanskih lesorezcev. Od slovenskih grafikov so zastopani Debenjak, Jakac, Tone Kralj, Maleš, France Mihelič in Sedej. Zanimivo je, da med 10 zastopniki Italije zelo močno učinkujeta vprava naša tržaška rojaka Spacal in Cernigoj. Dela jugoslovanskih umetnikov so že v prvih dneh razstave vzbudila zelo ugodne kritike. Razstava bo odprta do 18. marca, nakar jo bodo prenesli v Ljubljano. Prenos razstave v slovensko prestolnico potrjuje sloves, da je prav Ljubljana eno izmed pomembnih središč črno bele umetnosti v svetu.

***

V Umetnostni galeriji v Celovcu bo verjetno že aprila odprta razstava kakih 50 del naših velikih impresionističnih mojstrov — Riharda Jakopiča, Ivana Groharja, Matije Jame in Mateja Sternena. Sredi marca pa bo skupina slovenskih grafikov razstavila na Dunaju okrog 30 listov. V zamenjavo bodo Avstrijci priredili v Ljubljani reprezentativno razstavo del avstrijskih, zlasti koroških slikarjev.

kenke v neki znani čičaški modni hiši. Od tu je odšla v Los Angeles, kjer si je služila kruh kot prodajalka v neki trgovini z električnimi izdelki. Toda tam jo je kmalu izsledil neki ravnatelj družbe za razdeljevanje filmov ter jo peljal v Hollywood. Tu jo je seznanil s filmskimi proizvajalci in delavci.

In tako je Kim Novak začela svojo filmsko pot. Najprej se je pojavila v majhnih in neznačnih, kasneje v vedno bolj zahtevnih vlogah. V začetku smo jo srečevali zgolj v kriminalnih, danes pa jo dobimo tudi v najboljših delih z najrazličnejšo umetniško vsebino.

Od filmov, v katerih je do danes igrala, so znani zlasti **Zaporedni zločin**, kjer nastopa s Fredom Mac Murrayjem, **Sah ma**, **Picnic ter Clovek** z zlatoto roko, v katerem igra tudi Frank Sinatra in Eleonora Parker. Delo je želo v Ameriki velikanski uspeh.

Novakova ni samo čedno dekle, temveč je tudi nadarjena igralka. Njena slava je na vzponu. Ko je časopis Motion Picture Herald zadnjič vprašal ameriško javnost, kateri štirje zvezdniki bodo po njenem postali v najkrajšem času vodilni igralci, je občinstvo navedlo tudi ime naše rojakinje.

Velika noč v zgodovini

Pri vseh krščanskih narodih je velika noč praznik Kristusovega trpljenja in vstajenja. Pri nekršćanskih narodih so v istem letnem času, to je okoli prve pomladanske polne lune, praznovali konec zime in prihod pomladi. Cerkev je modro združila oboje praznovanj: simbolično vstajenje narave in resnično vstajenje.

Spomin na Kristusovo trpljenje so v srednjem veku začeli obhajati že dosti pred praznikom vstajenja. V postnem času so prirejali pasijonske igre in procesije. Med Slovenci so znane kapucinske pasijonske procesije v Skofji Loki že v 13. stoletju. Na Francoskem so v 14. stoletju hodile »confrérie de la passion« (bratovščine trpljenja) od kraja do

kraja in na velikem vozu predvajale Kristusove skrivnosti. V velikem tednu so pa v Nemčiji in Franciji začeli s »smrtnimi plesi«; latinski so jih imenovali »chorea Machabaeorum« ali »Makabejski ples«, odtod izvira francoski naziv »danse macabre«. Ples in drama sta se povezala v sliko človeške minljivosti — smrt vodi ples življenja.

Na veliki četrtek se je od 15. stoletja dalje vpleljala navada, da so ne samo v cerkvah, ampak tudi na cesarskih dvorih umivali noge dvanajsterim revežem. Te so tudi obdarovali in jih povabili k cesarski mizi. Angleški kralj ali kraljica pogostita ta dan toliko revežev, kolikor let štejeta.

Na veliki petek so se zopet vile po vseh mestnih

ulicah pasijonske procesije s težkimi križi obloženi mož, vmes so korakali otroci, vitezi, duhovniki in v cesarje in papeže preoblečeni udeleženci. Ob straneh so stali v bele rjuhe pokriti ljudje, ki so predstavljali mrtve. Pred vsi trumo je pa korakala smrt, ki je igrala na gosli ali pišcal.

Sele na veliko noč so takaj obhodi prenehali. I.e. ponekod v Srednji Evropi se je ohranila navada, da so pred »glorijo« s šibami nagnali iz cerkve v hudica preoblečenega mežnarja. V nekaterih večjih mestih je bila še v 17. stoletju navada, da so romarja, ki se je vrnili iz Svete dežele, posadili na oslička in ga pripeljali v cerkev. Take navade ali že razvade so se v novem času odpravile in umaknile resnejšemu in bolj domačemu, idinčnemu praznovanju velikih praznikov.

Zlasti velikonočna jedila so začela dobivati vedno bolj simboličen pomen iz Gospodovega trpljenja.

Nekatere čudne navade pa še do danes niso izgubile pri raznih narodih. V Parizu na primer imajo na veliko noč dva semlja. Na desnem bregu Seine razstavljajo novo blago, na levem pa samo staro šaro. V južni Franciji hitijo na vse zgodaj dekleta zajemat vode k vodnjakom in se umivajo. Ta navada je veljala do zadnjih časov tudi v Gorici in okolici. Na Norveškem se na velikonočno jutro zmuznejo otročiči k spečim staršem in jih s cvetjem bezajo pod nos, češ da se na ta pacin zbude iz zimskega, »smrtnega« spanja. Velika noč je v Spaniji vsa v cvetju, iz vseh oken morajo viseti pisane preproge. Popoldne pa hiti vse v arene k bikoborbam. Bolj čudna je velika noč na Laponskem in Finskem. Na ta dan pripeljejo v cerkev polno trupel umrlih, ki so jih čez zimo obložili z ledom in jih na ta dan slovesno pokopljejo, ker jih prej niso mogli. Lepa pa je ruska navada, ko se vsi na dan Gospodovega vstajenja poljubijo z vzklikom »Kristus je vstal«.

In kaj bi pravili o starih slovenskih navadah, ki so tako prisrčne in domače. Te se dajo le občutiti in komaj popisati.

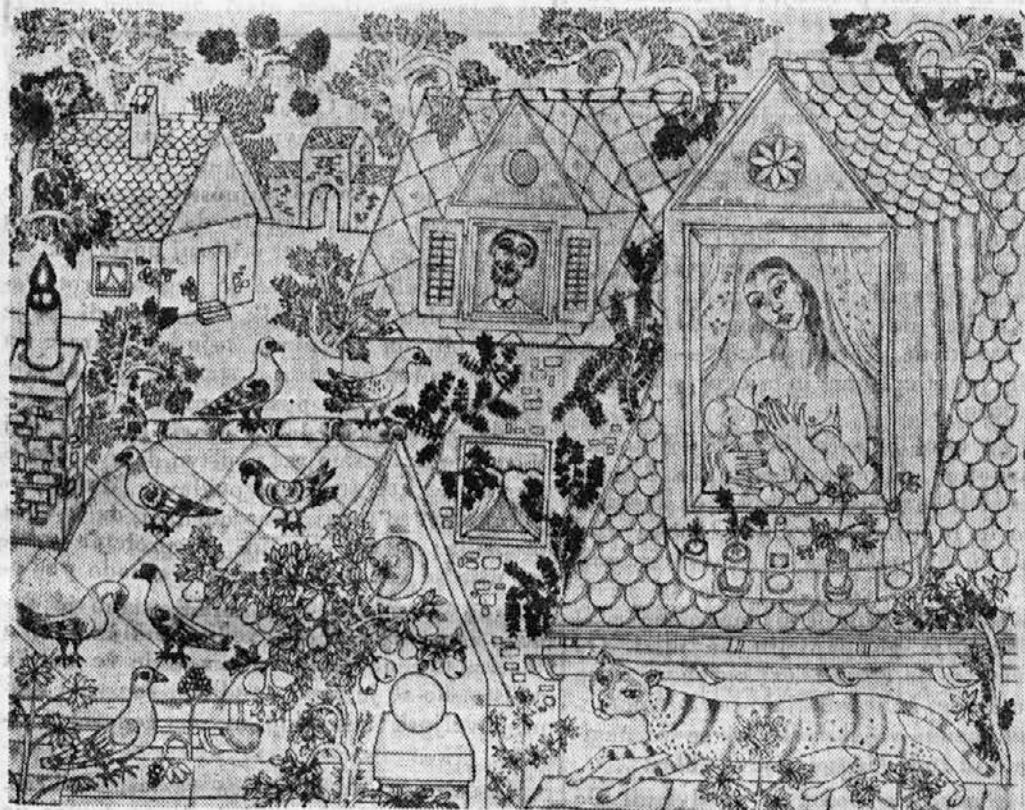
R. B.

— o —

TOSCANINI

V nedeljo je obhajal največji živeči dirigent Arturo Toscanini 89-letnico rojstva. Že z 19. letom je pričel umetniško pot. Dirigiral je opere po vseh velikih mestih Evrope in Amerike. Umetnine je tako tolmačil, da so zablestele v najpopolnejši luči. Kot človek je odločen značaj. Raje kot bi se bil uklonil Mussolinijevi oblasti, je odšel v prostovoljno prenanstvo.

Ali si že poravnal naročnino?

MARIJAN POGACNIK:

JUTRO V PREDMESTJU (suha igla)

KULTURNE VESTI

Konec lanskega leta je v odlični angleški zemljepisni reviji »Geographical Studies« (II, 1955) izšla obširna razprava o dolini ob zgornji Soči pod naslovom »The Upper Soča Valley« (Zgornja soška dolina.) Pred nekaj leti so dolino od Sv. Lucije do Soče preiskovali trije angleški geografi: Moodie, Zuller in Buttland ter profesorica Monica M. Cole. Proučevali so zlasti geološke razmere, naselja, oblike hiš in posebno še naše planjine. Pri tem poglobljeno naslanjajo na Melikove »Planine v Julijskih Alpah«. Poudarjajo, da so se planine in planšarstvo v zadnjem času mnogo zboljšale. Po njih mnenju je Posočje kljub temu pregosto naseljeno, kar se nam čudno zdi. Hvalevredno pa je, da angleški znanstveniki uporabljajo v razpravi domača slovenska krajevna imena.

Vsakdo ve, kako je dobra knjiga za izobrazbo nujno potrebna in kako težko si je zaradi visokih cen danes v Italiji kupiti knjige. V Nemčiji je v tem pogledu mnogo bolje. Velike založbe so začele izdajati vsebinsko in po opravi izbrane knjige po zelo nizkih cenah. Znana Reclam prodaja klasična dela povprečno po 60 pfeningov ali 90 lir. Dela modernih pisateljev založbe Insel ali Rohwolt navzlic razkošni vezavi ne presejajo cene 300 lir. To je eden vzrokov, zakaj je kultura v Nemčiji na višji stopnji.

Na letošnjem slikarsko-kiparskem biennalu v Benetkah bodo zastopali Jugoslavijo s svojimi deli slikarji Marij Pregelj, Miodrag Protić in Lazar Vujaklija ter kipar Vojin Bakic. Letošnjega beneškega biennala se bodo udeležili predvsem mlajši sodobni umetniki.

Starši in otroci

Vprašanje vzgoje je danes postalo zapleteno, zahteva že znanstvenega raziskovanja.

Povsod je polno posvetovalnic, vzgojnih raziskovališč, tečajev in predavanj. Nekoč vsega tega ni bilo. Starši so imeli jasne predstave, kako vzgajati otroke. Naravni nauki o vzgoji in načini so se podredovali iz roda v rod; sloneli so na oblasti roditeljev in na spoštovanju otrok do staršev.

Cilj je bil vzgojiti po lastnem vzoru otroke v pošteno ljudi.

V naši dobi pa gre vzgoja za tem, da se otroci drugače vzgajajo, kot so se starši. Vzrokov je več. Predvsem je sedaj drugačen odnos otrok do staršev. Postal je drugačen, ko so znanstveno začeli ugotavljati, da so nove razmere in novo spoznanje otrokove duševnosti spremenile sploh razmerje otrok do starejših ljudi.

Pred dobrimi 75 leti so začeli razpravljati o psihologiji otroka, po koncu prve svetovne vojne pa še o duševnosti mladostnika. Knjiga »Stoletje otroka« pisateljice Ellen Key je postavila zahtevo po večjem razumevanju za duševnost in pravice otroka. Znana italijanska vzgojiteljica Maria Montessori je objavila knjigo, kjer razlaga, da dostej nismo pravilno skrbeli za vzgojo mladega rodu.

Na podlagi novih spoznanj so začeli vzgojitelji dajati otrokom in mladostnikom vedno več pravic. Vzgoja naj se prilagodi poedincu, so učili, doseže naj vse z dokazovanjem pravilnosti in ne z avtoriteto. Treba da je odmeriti otroku več prostosti da se sam prepriča, kaj je prav in kaj ne. Starši in vzgojitelji naj bodo le tovariški opominjevalci, ne p oblastni voditelji.

Toda v dobi od prve svetovne vojne do danes se

je izkazalo, da niti stari načini palice in oblastnega ukazovanja niti drugi način zgolj tovariškega opominjevanja ne vzgojita pravih otrok.

Ta način namreč pozablja, da otrok ne živi sam na svetu. Kdor otroke zato enostransko vzgaja, se ne ozira na zahteve življenja, pozablja, da otrok živi tudi v skupnosti, to je v odnosih do soljudi.

Boj za večjo prostost otrok ter mladostnikov je privedel do omejitve pravic, ki jih po naravni postavi imajo starši. Nauki, da so tovariški in prijateljski odnosi staršev do sinov in hčera edino zvečičavni; so močno spodkopali ugled in avtoriteto staršev. Od tod je danes toliko nesrečnih družin, kjer komaj odrasli otroci kritizirajo starše in ne poslušajo njih nasvetov. Ko dosežejo »uradno zrelost« z 21. letom, si pa celo domišljajo, da jim je življenjska skušnjava in modrost staršev v oviro. Ubi-rajo navadno skrajna pota v žalost staršev in sebi v življenjsko breme.

Vprašanje se torej postavi takole: Kje je pravilna meja med pravicami otrok in avtoriteto staršev. Brez dvoma je stara oblast staršev, ki je slonela samo na moči, zgrešena. Treba je poiskati novih temeljev, na katere naj se osloni oblast staršev do otrok, tudi starejših seveda.

Moderni nemški vzgojitelji učijo, da morata oblast staršev voditi dobrohotnost in ljubezen do otrok. Oblast mora obstati, sicer pride v družini zmeda, toda otroci morajo čutiti, da prihaja iz ljubezni. Sai starši skrbijo za njihov lastni in o-ustranski blagor bolj kot katerikoli drugi činitelji, kot so šola, družba ali država.

Edino na takih temeljih sloni resnična vzgoja.

R. B.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Tako je prišel zgodovinski dan 24. julija 1943. Seja Velikega sveta je bila sklicana za peto uro popoldne. Glavni spletkar Dino Grandi, grof di Mordano, je somišljenike že obvestil o svojem predlogu. De Bono se je nekaj otresal, a ko mu je Ciano zagotovil, da mu tudi pod zavezniki slava ne uide, je privolil, da bo kot starosta začel razpravo na seji.

Že popoldne je bila prestolnica v tišem razburjenju. Čudno se je redkim mimoidočim na trgu Venezia zdelo, da prav ta dan ne stražijo palače dučejevi mušketirji, ampak samo policija in orožniki.

Že zgodaj pred peto uro so začeli prihajati člani fašističnega sveta. Večina njih je ukazala vozačem, naj ostanejo kar pri krmilu. Nič se ne ve... Pripeljal se je tudi De Bono, ki je že nekaj tednov stanoval spet v Rimu, v fašistični uniformi, ves prepet z odlikovanji.

Točno ob petih je v posvetovalnico stopil diktator, ki so mu bile ure štete.

Vrgel je na mizo usnjato torbo, se razkoračil, potisnil spodnjo čeljust naprej in dvignil glas: »Camerati...« Začel je svoje poročilo s priznanjem, da se je uresničila najbolj neslutena možnost: sovražnik je zasedel domača tla... V tem trenutku sem jaz najbolj zasovražena oseba v Italiji; od nezavedne in od osvobojevalcev bombardirane množice ni mogoče kaj drugega pričakovati. Nato je začel napadati Badoglija kot hinavca in opravičevati sebe: čeprav je sam po zakonu najvišji poveljnik, vendar ni vodil nikoli vojnih operacij. Potem je našteval, koliko pomoči je dala Nemčija Italiji; kako nevarni so tisti, ki pravijo, da ljudstvo vojne ne »čuti kot svoje«. Nazadnje je pa povzdignil glas proti Grandijevemu predlogu, katerega je

že prejšnji dan dobil od tajnika Scorze na vpogled in po katerem, naj bi Emanuel III. prevzel vrhovno oblast v državi. »... Kralj mi bo lahko tako govoril: dragi Mussolini, stvari ne gredo prav v teh zadnjih dneh; toda slabim dnevom lahko sledijo dobri, ker ste začeli, nadaljujte! Kralj pa lahko načne tudi razgovor, ki je verjetnejši: gospodje režimovci, zdaj ko vam sili voda v grlo, se spomnite, da obstaja na svetu tudi kralj, ki je treba, da nastopi. Dobro. Ker vas imam za odgovorne za nastali položaj, se poslužim odločitve vas samih ter vas z enim udarcem uničim. — Gospodje pozor! Predlog Grandija ograža obstoj režima!«

Lokavi oblastnež je spregledal svoje nasprotnike. Trdo je udaril s pestjo po mizi in sedel. Navzoči so se blede spogledovali in kimali proti nesrečnemu De Bonu.

Maršal De Bono je bil torej izbran za moža, ki naj gre prvi po kostanj v žerjavico za zarotnike. Grandi, ki je od zadaj potegoval nitke — saj ga je duče imenoval za Talleyranda fašistične protirevolucije — je izrazil častihlepje De Bona in njegov nekdanji visoki položaj.

Maršal je vstal in začel braniti vojsko, ki jo je Mussolini obdolževal sabotaže. V njegovih besedah je bil skrit napad na fašistično milico in iz njih je zvenela globoka užaljenost, da ni bil poklican za vrhovnega vojskovodjo. Nekateri člani sveta so se začeli spogledovati. Mussolini je pa nervozno risal črte in krivulje po papirjih na mizi. Od časa do časa se je zazrl skozi ogromna okna v večerno sonce, ki je zahajalo preko spomenika Neznane mu vojaku. Tedaj se je nagibala k zatonu tudi Mussolinijeva oblast...

Ko je končal De Bono, se je dvignil De Vecchi, ki je grmel proti generalom, češ da

TOVARNA
Prinčič
KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

jemljejo vojaštvu pogum. V mislih je imel posebno generala Cavallera, ki je pripravljala skupno s krono državni udar proti fašizmu. Strelice so pa bile naperjene tudi proti De Bonu, ki je z usodno nujnostjo menil, da je čakal svoj veliki dan in da bo po padcu svojega vodje on postal vrhovni poveljnik.

Z ostro silovitostjo se je zagnal proti fašizmu naslednji govornik Dino Grandi, ki je ugotavljal, da sta zlasti tajnika Starace in tedanji Scorza naredila iz stranke golo orodje za osebne koristi posameznikov. V diplomatsko zaviti besedah je stavil predlog, naj prevzame kralj sam vse vodstvo državne politike in ne več strankin poglavar Mussolini. Vsi navzoči so tedaj jasno občutili, da je kocka padla; mrzel srh jim je spreletal kožo, ker niso še vedeli, katerih glave bodo padle.

Tudi Mussolinijev zet mladi Ciano je odločno zagovarjal dnevni red Grandija. Velika stenska ura na koncu dvorane je že odbila enajsto, ko se je proti predlogu zaganjal edino poveljnik fašistične milice general Galbiati.

Mussoliniju se je malce razjasnil obraz. Prenehajal je trkati s svinčnikom, ko se je oglašil k besedi tudi njegov »zvesti« Farinacci. Pa ga je kmalu razočaral, ker je mož nekaj čisto svojega predlagal, Mussolini si je naredil opazko na listič: »Farinaccijev predlog se ne razlikuje od Grandijevega.« Kasneje se je duče izrazil, da je Farinacci upal, da postane v primeru krize on sam vodja.

Govori za in proti dotedanji vladavini so se vlekli do polnoči. Ko je ura odbila, je Scorza predlagal, naj se seja odloži za drugi dan. Brž je zavpil Grandi: »Ne! Začeli smo in moramo še to noč končati!« De Bono je tudi vstal in pritrdjeval z brado in rokami.

Da bi se razburjeni duhovi pomirili, je Mussolini sejo prekinil za četrť ure. Te minute so bile usodne za črni režim. Bastianinija, nekdanjega guvernerja Dalmacije in Albanije, Federzonija in ministra Bignardija so namreč med odmorom pridobili, da se tudi oni postavijo proti režimu.

Ko se je seja nadaljevala so se ti ostro spopadli z ministrom za propagando Polverellijem. Vpitje in vzkliki so odmevali iz dvorane doli na trg Venezia. Redki ponočnjaki so se strahoma zmuznili ob vogalih v druge ulice, ker so slutili, da se za razsvetljenimi okni fašistovskega glavnega stana nekaj dogaja.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Čitajte in širite NOVI LIST!

Karel Malden -
Mladen Sekulović

Pravo ime filmskega igralca Karla Maldena je Mladen Sekulović. Njegovi starši so iz Hercegovine, od koder so se izselili v Združene države. Malden govori zelo dobro hrvaški. Igralske umetnosti se je učil v neki ameriški dramski šoli. Najprej je nastopal v gledališčih, kasneje se je posvetil zgolj filmu. Je zelo nadarjen igralec. Leta 1952 je prejel Oscarjevo nagrado za najboljšo stransko vlogo v filmu Tramvaj hrepnenja, v katerem igra tudi slovita igralka Vivien Leigh in Marlon Brando. Z zadnjim igralcem nastopa tudi v filmu Pristaniška fronta. V njem igra vlogo duhovnika. Dalje ga srečamo v amerškem vojaškem filmu Pojdi na višjo postojanko. Malden je izrekel željo, da bi rad igral v kakšnem jugoslovanskem filmu.

GOSPODARSTVO

Vrtnar v aprilu

Zaradi hude februarске zime in neprimerne marčevega vremena so vsa vrtnarska dela zaostala. Zato je potrebno, da sedaj izrabimo vsako uro ugodnega vremena ter tako vsaj deloma nadomestimo, kar smo zamudili. Ne bo škodilo, če še enkrat prečitamo naša navodila za februar in marec.

Da ti razni škodljivci ne bodo delali v vrtu škode, razkuži zemljo z »geodrinom«, katerega raztresi po pol kg na 100 m² prekopane površine. Nato zemljo zravnaj z železnimi grabljami. Lahko tudi takoj seješ, ker »geodrin« ne škodi ne semenu ne komaj izkaljenim rastlinicam.

Vsak vrtnar ve, da dobimo obilne pridelke le tedaj, kadar je vrtna zemlja res rodovitna. To dosežemo z obilnim gnojenjem. Glavno gnojilo je dobro dozoreli hlevski gnoj. Na vsak kv. meter ga gre vsaj 5 kg. Hlevskega gnoja ne more nadomestiti nobeno umetno gnojilo. Najbolj se mu približa »ortil«, katerega moramo raztrositi vsaj po 1 kg na vsakih 20 m². »Ortil« vsebuje poleg 3 najvažnejših rastlinskih hranil (dušik, kalij in fosforova kislina) tudi vse ostale potrebne snovi, kakor apno, železo, magnezij, cink, žveplo itd. — Navadna in najbolj znana umetna gnojila lahko služijo samo kot dopolnilo hlevskemu gnoju. V splošnem pomni, da z dušičnatimi gnojili gnojiš predvsem setvi, pri kateri te zanimajo listi. S kalijem in fosforovo kislino moramo gnojiti vsem setvam, a predvsem tistim, pri katerih nas zanimajo deli pod zemljo.

Ta mesec sejemo na prosto: rdečo vrtno peso, korenček, koromač, različne čebule, redkvice, petersilj, radič, solate, zelja, blitve, špinačo in cikorijo.

V toplo gredo sejemo listnato in korenasto zeleno, poletno endivijo, kumarice za solato in za pod kis, melone, papriko, melancane, novozelandsko špinačo in paradižnike.

Sadimo oziroma presajamo pa šparglje, jagode, čebulček in topinamburo.

Sadimo seveda še grah, fižol, lečo in bob.

Koromač ima v gramu okoli 200 zrn. Za vsak kv. meter potrebujemo 2 grama semena, katerega pokrijemo s 1/2 cm zemlje, kjer izkrali v 14 do 20 dneh. Najbolje je, da ga seješ v vrste, ki so oddaljene 40 cm druga od druge, v vrstah ga pa pozneje razrediš na 20 do 30 cm. Presajanje ni umestno.

Topinambura ima gomoljčke, ki so podobni krompirju, le da so navadno drobnejši in bolj zgrbančeni. Ti so užitni za ljudi, živalim pa teknejo vsi deli topinambure tako podzemeljski kot nadzemeljski. Topinambura je zelo skromna rastlina, ki jo pa odločno odsvetujemo za naše vrtove. Določimo ji mesta, ki jih ne moremo drugače izrabiti. — Na vsak kv. meter vsadimo okoli 200 gramov celih gomoljčkov, katere sadimo v vrste. Razdalja med vrstami naj znaša 70 cm, v vrstah pa 40 cm. Gomoljčke pokrijemo z 10 do 15 cm zemlje. Gomolje izkopljemo jeseni, lahko pa tudi v zimskem času. Z vsakega kv. metra dobimo približno dvajsetkratno seme (4 kg).

Od fižolov nas zanimajo predvsem fižoli stročniki brez niti. Delimo jih v visoke, srednjevisoke in nizke ter v fižole z zelenimi

ali z rumenim stročjem. Od visokih z zelenimi stroki je daleč najbolj priporočljiva sorta »Marconi«, ki ima črno seme, zraste tudi nad 2 m visoko in rodi mnogo dolgih in širokih strokov brez niti. Od srednjevisokih sort je najbolj priporočljiv »coco« z belim zrnjem, od nizkih pa francoska sorta »moncalm«, ki rodi zelo obilno, tako da ga moramo obirati vsaka 2 dni; stroki so popolnoma brez niti, bolj okrogli, se hitro skuha in so izbornega okusa. V zadnjem času je na trgu vse polno fizioloških sort ameriškega izvora, med katerimi je nekaj prav odličnih. — Od omih z rumenimi stroki prednjači pri visokih sortah »beneški čudež« s črnim zrnjem, pri nizkih pa ameriška sorta »brittle wachse«.

AMERIŠKA KRIŽANA KORUZA

Zadnjič smo omenili, naj se kmetovalci posvetujejo na Kmetijskem nadzorništvu, katero sorto križane koruze naj sadijo. Če ni mogoče iti na nadzorništvo ali če tam ne vedo, kaj svetovati, naj se kmetovalci odločijo za eno naslednjih sort:

1. Če je zemlja globoka in zelo rodovitna: »Embros 155 W« in »Indiana 750 A« z belim zrnjem ali »U 59« z rumenim. Na vsakem kv. metru naj ostanajo največ 4 stebela. Te sorte so pozne.

2. Na enakem zemljišču dajo visoke pridelke tudi manj sorte, in sicer »U

41«, »U. S. 13« in »Wisconsin 641 AA« z rumenim zrnjem, »U 4« pa z belim. Gostota naj bo: 4 do 4 1/2 stebela na m², pri »U. S. 13« raje manj.

3. Na srednje rodovitne njive homo sejali rumeni sorti »Jowa 4356« ali »U 32«. Gostota naj znaša 4 stebela.

4. Za kraške zemlje priporočamo: sorto z belim zrnjem »U 3«, z rumenim pa eno naslednjih sort: »Wisconsin 464«, »Wisconsin 355«, »U 28«, »U 26« in »U 24«. Te sorte so zgodnje, gostota pa naj znaša 5 stebel na m².

KOLIKO STANE OLJE V TRGOVINAH?

V Rimu so proizvedovali po različnih trgovinah in prišli do zelo zanimivih ugotovitev. Semensko olje prodajajo:

v 58 trgovinah po 499 lir za liter, v 168 trgovinah od 500 do 459, v 90 trgovinah od 550 do 599, v 64 trgovinah od 600 do 649, v 26 trgovinah od 650 do 699 in v 17 trgovinah nad 700 lir za liter.

Olivno olje v zapečatenih steklenicah stane:

v 25 trgovinah od 800 do 899 lir za liter, v 214 trgovinah 900 do 999, v 84 trgovinah od 1000 do 1099, v 251 trgovinah od 1100 do 1199, v 43 trgovinah od 1200 do 1299, v 22 trgovinah od 1300 do 1400 lir za liter.

Svoboda je res dragocena dobrina, a v tem primeru gre ta svoboda že preko vsake meje. Nadzorstvo bi bilo zelo na mestu, in sicer po vsej državi in ne samo v Rimu, saj so podobne razmere povsod in tudi v Trstu. Med oljem in oljem je res razlika, a nikdar ne more biti tako velika.

Sportni pregled

NOGOMET

V sredo se je pričel v Budimpešti mednarodni mladinski turnir. Nastopajo mladičji iz 17 držav. Po mnenju madžarskih novinarjev imajo največ upanja na zmago Madžari, Jugoslavlani, Italijani, Francozi in Turki. Jugoslavijo zastopa 18 igralcev, med katerimi je tudi Slovenec Berglez. V prijateljskem srečanju je uspelo Francozom igrati neodločeno z Madžari. Ze iz tega se vidi, da bodo za prva mesta težke borbe.

Italijansko prvenstvo. Ze pred nekaj nedeljami je bilo odločeno, da bo bodoči prvak Italije Fiorentina. To nedeljo so pa Firencani dosegli še drug uspeh, tako da so izšli že iz 24 zaporednih srečanj nepremagani. S tem so izenačili rekord, ki ga je dosegel Milan 1950. leta. Tudi Triestini se je še enkrat nasmehnila sreča. Nepričakovano je premagala Torino, čeprav je igrala zelo slabo. Borba za predzadnje mesto je vedno bolj vroča in najbrže se do zadnje tekme ne bo vedelo, kdo izpade iz I. lige.

Jugoslavija. Največje presenečenje pretekle nedelje je bila tekma med zadnjim v lestvici in beograjskim Radničkim, ki je tretji po vrstnem redu. Nihče ni pričakoval, da bo zmagal Proleter kar z 2:0, in to povrhu še v Beogradu. Partizan je zopet pokazal, da zaslužen vodi na lestvici, ko je v Splitu premagal Vukasovo moštvo z 2:1. Odlično se je izkazala tudi Crvena zvezda, ki je odpravila BSK kar s 6:1. Ostali izidi: Velež - Vojvodina 1:1, Železničar-Zagreb 0:0, Dinamo - Sarajevo 2:0 in Spartak - Budućnost 3:1.

Međnarodne tekme. Dne 25. marca je francosko izbrano moštvo pokazalo, da zna zaigrati tudi mnogo bolje, kot je igralo v Bologni proti Italiji. Vso tekmo so Francozi gospodarili na igrišču ter zaslužen porazili Avstrijce s 3:1, čeprav ni igral znameniti francoski srednji napadalec Kopa.

V tekmovanju za prvenstvo Amerike je zmagala Brazilija z 9 t., sledi ji argentinsko moštvo s 7 točkami.

SMUCANJE

Ceprav ni nastopil v Canazeju Molterer, so vendar prevladovali Avstrijci, ki so zasedli v veleslalomu prva tri mesta, v slalomu pa 1., 3., 4., 5. in 6. mesto. Drugo si je osvojil Francoz Bozon. Prav tako so si osvojili tudi »Jahorinski pokal« v alpskih panogah, čeprav so v Jugoslavijo poslali le manj znane smučarje. Poleg Sailerja, Moltererja, Pravde imajo torej celo vrsto nadpovprečnih atletov, ki bodo najbrže še dolgo prevladovali v teh disciplinah. Vedno bolj nevarna jim postajata le Amerikaneč Werner in Francoz Bozon, ki sta zadnje čase žela velike uspehe. Wernerju je celo uspelo na mednarodnem tekmovanju v Zermatu pustiti v smuku za sabo Moltererja.

Kljub temu da se je Sailer slabo izkazal na tekmah za Kandahar pokal, še vedno vsi časopisi mnogo pišejo o njem. Dobil je precej ponudb od raznih filmskih podjetij, a bo ostal doma in ne misli postati smučar po poklicu. V Ameriko bo sicer šel, toda le zato, da tam nastopi kot najboljši smučar na svetu in si tako naredi nekoliko reklame. Ko se vrne, si bo zgradil z denarjem, ki ga je prejel od mestne občine, gostišče in bo organiziral smučarsko šolo. Mnogi tudi trdijo, da se kmalu poroči z lepo filmsko igralko Elzo Martinelli.

ATLETIKA

Mladi, komaj 21-letni tekač Mike Agostini, ki je doma na otoku Trinidadu, je zboljšal svetovni rekord v teku na 220 y s časom 20.1. Njegova hitrost na tem tekmovanju je največja, kar jih je doslej človek brez posebnih pripomočkov dosegel.

ROKOBORBA

Predstavnštvi Jugoslavije in Italije sta pomerili svoje moči v Benetkah. V posameznih kategorijah se je boril vsak rokoborec z vsakim. V skupni oceni je zmagala Italija s 43:37 točkam.

B. A.

Kupujte v trgovinah, ki oglašajo v našem listu!

LIA PIPAN

(ki je vodila gostilno pri Treh rožah)
lastnica gostilne

PANADA

želi cenj. gostom vesele velikonočne praznike
Prisna vina in izborna domača kuhinja
TRST — Ulica Rossini 10 — Tel. 37-909

Gostilna

Pertot

NABREŽINA - KAMNOLOMI

Veselo veliko noč želi vsem cenjenim gostom

Mesnica **Nada Merzek Sosič**
OPČINE

Vesele velikonočne praznike želi cen. odjemalcem

Hotel - Restavracija - Pizzeria

KOMAR OPČINEželi vesele velikonočne praznike
vsem cenjenim odjemalcem

Zaloga stavbnega materiala

Daneu Frančiška Opčine - Narodna ulica 77
želi vesele velikonočne praznike

GOSTILNA **Simonič** Opčine
Želi blagoslovljene veliko-
nočne praznike vsem ce-
njenim gostom, prijateljem in znancem

Trgovina in gostilna

Mahnič Ivan BAZOVICA
Vesele velikonočne praznike!

Gostilna **LUXA VLADI** PROSEK

Vesele velikonočne praznike želi vsem cenjenim gostom

Mesnica **Puntar Danilo**

Prosek

Vesele velikonočne praznike želi vsem cenjenim odjemalcem

PAPYROS

M. FERFOLJA

UVOZ IZVOZ
papirja, grafičnega materiala ter zaloga
vseh vrst ovojnega papirja
TRST, Ul. F. Severo 10 - Telefon 36-453
želi vesele velikonočne praznike

GOSTILNA

FURLAN

REPENTABOR

Vesele velikonočne praznike
želi vsem cenjenim gostom

TRGOVINA JESTVIN

RUDI BIDOVEC

TRST, Ul. Genova 13 - Telefon 37-700

želi vesele velikonočne praznike
cenjenim odjemalcem in prijateljem

KROJAČNICA ZA DAME IN GOSPODE

Hlede Tomaž

GORICA — Ulica Seminario 2 — Tel. 37-50

Slovenska trgovina z manufakturo
in s tkaninami**Udovič Franc**

TRST, Ul. Mazzini 44 - Telefon 94-550
TRST, Trg Ponterosso 5 - Telefon 29-686

želi cenjenim odjemalcem tu in onstran
meje vesele velikonočne praznike

TRGOVINA ČEVLJEV

GEC ALOJZ

TRST, Trg Tra i Rivi 2 - Telefon 31-198

Vošči cenjenim odjemalcem
vesele velikonočne praznike

Vesele velikonočne praznike vaščija

KAVARNA

Bratuž

GORICA — Ulica Mameli — Tel. 34-78

TRGOVINA GALANTERIJE

GORICA — Ul. Carducci 6 (Gospoška ulica)

Krojačnica po najnovjši modi

M. BAVCON

GORICA — Ulica S. Giovanni 5

Autoprevozno podjetje

bratje Doljak

GORICA - Ulica Donizetti 27 - Tel. 20-97

TRGOVINA JESTVIN

Velišček Teodor

GORICA — Ulica Montesanto 91

KMEČKA BANKA

USTANOVLJENA 1909

GORICA - ULICA MORELLI 14 - TEL. 22-06

TVRDKA

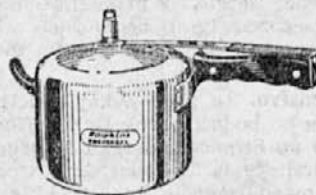
Kerže

T R S T

PIAZZA S. GIOVANNI 1

Telefon 35-019

TRGOVINA NA DROBNO IN DEBELO

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije, iz emajla, nerjavečega (inox) jekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lesenci ter vseh vrst električnih luči, klasične in moderne oblike. Prodaja tudi na obroke.

Uporabe parnega lonca HAWKINS ne sme pogrešati nobena hišna gospodinja več. Hranili se boste bolje in prihranili z njegovo uporabo 80% na gorivu in času.

18

Za
naše
najmlajšeZ
v
i
t
o
r
e
p
e
c
v
A
f
r
i
k
i

11

NA TIROLSKEM GRADU

Naslednji dan je veselo potekel. Proti večeru so se odpeljali na saneh. Andrej se je odpeljal sam z mlado baronico in Miheem. Vrnili so se pa bolj redkobesedni, le deček je bil zgovoren.

Ko je bil Andrej sam z Marleno, ji je povedal: »Sem govoril z njo. Spočetka se je zelo začudila, ko sem jo prosil, če ji smem nekaj zaupati. Razložil sem ji, da ljubim žensko, brez katere ne morem več živeti. Iz gotovih razlogov pa da moram razmerje še prikriivati. Tudi moja mati da še ničesar ne ve. Nato je razumela, kaj hočem povedati. Bila je zelo ljubezniva, čeprav malo žalostna.«

Na lahko se je smehljala. »Mislim, da bi rada nosila moje ime. Toda, prav gotovo bo kmalu vse pozabila.«

Naslednji dan sta se dami že odpeljali. Starejša se je držala nekam zaprto, mlajša baronica se je pa od vseh prisrčno poslovila.

Ko je Marleni ponudila roko, jo je pogledala bolj zvedavo in radovedno. Ali je morda mislila, da je ta izvoljenka, o kateri ji je pripovedoval Andrej?

Komaj so gostje odšli, je gospodarica ukazala, naj pride Marlena k njej k popoldanskemu branju. Skoraj ni spregovorila; le strmela je v Marleno. Ta pa je občutila njen pogled kot dvoje žarečih igel. Ko jo je baronica odslovlila, je bila Marlena izmučena.

Andreju ni mogla prikriti te ure, čeprav je vedela, kako ga bo to vznepoljilo. Popoldne jo je iskal, a je ni nikjer našel. Ni mu prišlo niti na misel da bi jo poiskal pri materi. Obotavlja se, mu je povedala, da ji je mati ukazala, priti k njej.

»To mi šele sedaj poveš«, je viknil s preplašenim glasom. Groza jo je polila in zopet se je zmisllila na mrtvo južnjakinjo. »To se ne sme več zgoditi! Bom z njo govoril, da nisi tukaj kot njena družabnica«, je vznemirjen dodal.

»S tem ji boš zbudil še večjo sumnjo,« je v strahu pripomnila. »Morda. Kljub temu nočem — razumeš?« Pograbil jo je za ramena, njegove oči so kar žarele.

»Andrej, saj je bil Mihec vedno poleg«, je šepetala.

»On — on te ne more obvarovati pred njo — Oh, draga, to je tako strašno.«

Od takrat je baronica ni več klicala.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 28. marca si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	632—634 lir
avstrijski šiling	24—25 lir
100 dinarjev	80—85 lir
100 francoskih frankov	155—160 lir
funt šterling	1630—1680 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	14—16 lir
švicarski frank	147—148 lir
zlato	725—727 lir
napoleon	4575—4650 lir

TEDENSKI KOLEDARČEK

1. aprila, nedelja: Velika noč
2. aprila, ponedeljek: Vel. ponedeljek, Frančišek
3. aprila, torek: Rihard, Sikst
4. aprila, sreda: Izidor, Benedikt
5. aprila, četrtek: Vincencij, Irena
6. aprila, petek: Sikst I., Krescencija
7. aprila, sobota: Herman, Lotar

RADIO TRST A

Nedelja, 1. aprila ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 15.00 Glasba za naše malčke; 16.00 Slušna igra - Shakespeare: »Romeo in Julija«, tragedija v 5 dejanjih - igrajo člani SNG za Tržaško ozemlje, nato poje zbor Slovenske filharmonije; 18. Beethoven: Koncert za violino in orkester v D-Duru.

Ponedeljek, 2. aprila ob: 9.00 Poje slovenski oktet; 11.45 Skerjanc: Concertino za klavir in orkester; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Pevski duet in harmonika; 20.30 Poje zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Radijski oder - M. Jeras: »Velika noč leta 1833«.

Torek, 3. aprila ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Poje slovenski oktet; 21.00 Radijski oder - Fran Milčinski: »Krapanov sine, igra v 4 dejanjih; 23.00 Griegovi in Schubertovi samospevi.

Sreda, 4. aprila ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Radijska mamica; 18.40 Koncert saksofonista Srečka Dražila; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Zenski tercet Metuljček; 21.30 Koncert violinista Karla Sancina; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 5. aprila ob: 18.40 Koncert pianista Pavla Sivica; 19.15 Sola in vzgoja; 21.00 Dramatizirana zgodba - N. Kuret: »Baron Jurij Vega«; 22.15 Murgski: Slike z razstave.

Petek, 6. aprila ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.00 Cajkovski: Uvertura 1812; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.30 Vokalni kvintet.

Sobota, 7. aprila ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 16.00 Sobotna novela; 16.40 Kavarniški koncert orkestra Carla Facchiorija; 18.00 Koncert sopranistke Tatjane Eljett; 19.15 Sestanek s poslušalkami.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 219: V Ameriki ne merijo toplote na stopinje Celzija kot pri nas, temveč na stopinje Fahrenheita. Kako se te stopinje spremenijo na naše? Če je recimo v Ameriki toplota 50 stopinj Fahrenheita, koliko je to po našem?

Odgovor: Celzije je pri izgotavljanju svojega toplotera vzel za podlago zmrzovališče in vrelišče vode. Za prvo je določil 0 stopinj, za vrelišče pa 100. Reaumur je vzel ista izhodišča in zaznamoval zmrzovališče z 0, vrelišče pa z 80. Zato odgovarja 100 Celzijevih stopinj 80 Reaumurjev. Če pa delimo obe številki z 20, dobimo, da odgovarjajo 4 stop. po Reaumurju 5 stopinjam po Celziju. Fahrenheit, čigar toploter uporablja predvsem v ZDA, je razdelil toploto od zmrzovališča do vrelišča vode na 180 stopinj, tako da predstavlja isto toploto 9 Fahrenheito-vih stopinj ali 5 Celzijevih ali 4 Reaumurjevih. Pri spreminjanju enih stopinj v druge je potrebno še upoštevati, da ima Fahrenheit zmrzovališče vode pri 32 stopinjah, vrelišče pa pri 212 (= 32 + 180). Če torej hočete spremeniti Fahrenheitove stopinje v Celzijeve, morate pri Fahrenheitu najprej odbiti 32 stopinj in nato upoštevati, da odgovarja 9 Fahrenheito-vih stopinj 5 Celzijevim. Toplota 50 stopinj po Fahrenheitu odgovarja torej 10 stopinjam Celzija. Do te številke pridete tako-le: Od 50 odbijte 32, ostane 18. Ker je 9 stopinj po Fahrenheitu istovrednih 5 stopinjam po Celziju, je njegovih 18 istovrednih 10 stopinjam po Celziju.

Vprašanje št. 220: Kako vzgajajo ameriško, oziroma vse vrste križane koruze, katero sedaj toliko priporočajo? Ali bi bilo mogoče vzgajati tako semensko koruso tudi pri nas?

Odgovor: Seveda bi bilo mogoče, a bi v ta namen morali imeti dovolj strokovnega znanja in pa na razpolago obilo sredstev in časa. Do odgovarjajočega semena prideš namreč šele po večletnih dragih poskusih. Vse križane koruze so sestavljene iz več čistih linij. Vsaka linija pa odgovarja posebni sorti. Najprej je potrebno ugotoviti čiste linije, to je sorte, ki se skozi več let prav nič ne izpremenijo. N. pr. križana korusa »U 41« je sestavljena iz 4 linij. Križanje med linijama A in B da sorto E, ki

služi za moški del nove sorte. Dve nadaljnji liniji C in D dasta sorto F, ki služi za ženski del. S križanjem E in F dobimo seme »U 41«. E in F se tako križata, da se obglavijo — odstranijo vse zastavice — vsa stebela sorte F in za oplođitev služi moški cvet sorte E.

Vprašanje št. 221: Po pravilih o lepem vedenju moramo ženskam dati vedno prednost. Če greš v goste ali kam drugam, stopi naprej žena in za njo mož. Ali velja to vedno?

Odgovor: Vedno to ne velja, predvsem ne za obisk javnih lokalov. Vanje mora prej vstopiti mož, in sicer iz dveh razlogov. Nekateri se še vedno spogledujejo, če stopi ženska v gostilno ali kavarno. Tako spogledovanje moramo preprečiti. Mož pa stopi tudi zato naprej, da skuša takoj najti kakšno mesto, kamor bosta z ženo sedla.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« s o. s. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

GOSTILNA
LEBAN
BAZOVICA

Vesele velikonočne praznike
želi svojim cenjenim gostom

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
za Tržaško ozemlje

V SOBOTO, 7. APRILA, OB 20.30
V DVORANI NA STADIONU »PRVI MAJ«,
Vrdelska cesta 7

Proslava 25-letnice gledališkega delovanja
RADA NAKRSTA
krstna predstava

HENRIK IV

Spisal: Luigi Pirandello

V NEDELJO, 8. APRILA, ob 16. in ob 20. URI
ponovitev

»Veš«, je rekel Andrej Marleni, potem ko se je z materjo porazgovoril, »po mojih besedah se je popolnoma drugače obnašala, kot sem pričakoval. Skoro se mi je smilila. Dejala je celo, da če si dečku za pouk še bolj potrebna, da te ne bo silila z branjem, tudi če ji bo teže prenašati popoldneve. Jo pa bomo včasih vsi trije skupaj obiskali. Mogoče jo bo to razveselilo«, je končal.

»Gotovo, Andrej«, je Marlena tiho pristala. »Pa saj se nisem jaz upirala. Ti si menil, da je bolje —«

»Da, da«, je naglo odgovoril. »Pri njej se nikoli ne ve —. Počakajmo, kako se bodo stvari razvile. Če ti ostane naklonjena, boš tu pa tam lahko šla k njej. Morda bo opazila tvojo dobro voljo, morda te bo začela ceniti — in vse bo dobro.«

»Da«, je šepnila. Ni hotela zamoriti tankega upanja — saj je končno njegova mati.

In res se je obnašanje stare baronice do nje popolnoma spremenilo. Pri mizi ni več zbadala ali delala pikrih pripomb. Nasprotno, zanimala se je za Marleno, spraševala jo je ljubeznivo o njenih mladih in dijaških letih in je pokazala, da marsikaj pozna in ve.

Nekega dne se je Marlena odpeljala z Andrejem in Miheem na saneh v neko višje ležečo vas. Sonce je sijalo s sinjega neba, sneg se je bleščal kot posut s tisočeriimi biseri. Zrak je bil tak, da bi ga kar pili.

Andrej je sedel na kozlu, Marlena z dečkom pa zadaj na mehki klopi, oba pokrita z odejami. Kraguljčki na konjskih komatih so žvenkljali in konja sta v lahkem drncu tekla navreber. Ko so prišli v vas, so pustili sani pred gostilno. Odšli so še nekaj časa peš navzgor. Mihec je veselo tekal naprej. Andrej in Marlena sta pa zadaj kovala načrte.

»S prvim januarjem sem upravniku odpovedal«, je govoril Andrej. »Upam, da bom z namestnikom kar zadovoljen. Najbolje bo, da se tudi ti preseliš s prvim v Bocen. Mihael pojde za pol leta v zavod. Prvi teden te bom obiskal. Odpeljala se bova za nekaj mesecev na jug. Kako se že veselim, da ti bom mogel razkazati lepa mesta — Firenze, Rim, Neapelj —«.

Stisnila je njegovo roko in ga vsa srečna pogledala. »Lepšega si ne morem misliti, Andrej —«.

»In potem — če se bo ona vdala, se bova nastanila v vili v Bocnu.«

»Pa če se ne bo?« je Marlena tiho vprašala.

»Hm — potem? Pa se nama bo vendar posrečilo! Ne zdi se mi več tako težko kot pred meseci. Opažam, da postajam drugačen človek. Muke, ki so me težile, so se razpršile. In zato se moram zahvaliti tebi, draga. Boš imela še potrpljenje z menoj?«

Marlena je nežno naslonila glavo na njegova ramena: »Dokler živim —«.

Srečna sta stopala drug ob drugem. Vendar je on temno pristavil: »Samo nekaj me skrbi: ona bo vse te mesece sama.«

Marlena je čutila, da ga misel na mater še vedno stalno spremlja in teži.

»Glej, Andrej, ko pravim, da moraš zapustiti grad, zveni to vedno nekam sebično«, je previdno omenila. »Kakor da te hočem imeti samo zase. Verjemi, ni tako. Tudi če bi mene ne bilo, bi moral ti ven iz te osamelosti, ki te uničuje. To je sicer težko za tvojo mater, toda pred seboj imaš življenje. Ali ne pride enkrat za vse matere čas, ko morajo otroke prepustiti njih lastnemu življenju? — In če se ne bo strinjala s tvojim sklepom, ali je ne boš lahko pogosto obiskoval?«

(Nadaljevanje)